

ДВАДЕСЕТПЕТА СТАТУСНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ХАГ, 4. ЈУЛА 2007. ГОДИНЕ

Устаните молим.

Међународни кривични суд за бившу Југославију заседа

Изволите, седите.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Молићу представника Секретаријата да најави предмет.

Представник Секретаријата: Хвала. Добро јутро, часни суде, ово је предмет ИТ 03-67 ПТ

Тужилац против Војислава Шешеља.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Хвала. Данас је среда, 4. јули 2007. године. Поздрављам заступнике оптужбе, нарочито госпођу Дал, поздрављам господина Шешеља, као и све особе које су овде присутне и које нам помажу у извршењу наших задатака. Као што знате, ово је статусна конференција и то последња прије судског распуста. Следећа статусна конференција одржаће се у петак, 17. августа 2007. године у 16,30. Дакле, молим да то примите к знању.

Што се тиче опћенито статусних конференција које морају уследити, имамо проблема са календаром. Наиме, планирање седница у све три суднице показује чињеницу да је у току неколико суђења. Наиме, све суднице су заузете и ја за септембар немам датум који бих вам могао понудити. Решење би могло бити следеће, а то је да током септембра планирамо статусну конференцију ако се укаже прилика у светлу осталих предвиђених и заказаних седница, а друго решење, које није баш задовољавајуће али не видим шта друго урадити, то је да почнемо статусну конференцију ујутру у 8 сати, да она траје, нажалост, само 30 минута, јер у 9 сати почиње друго суђење, и да ту статусну конференцију наставимо сутрадан, поново у 8 сати. То је ситуација. Ја ћу се обратити, наравно, служби која организира рад по судницама како би нам се пронашло најмање четири сата која би нам омогућила да радимо у континуитету. Али само сам вам хтио скренути пажњу на чињеницу да су све суднице заузете, све до септембра, суђењима која су у току. То је доиста проблем и чим се укаже неко решење, ја ћу вас о томе одмах обавестити.

Морам нагласити да сам ја на располагању. Уколико је потребно, могу заседати и по ноћи. На својим претходним функцијама, некада сам морао радити до четири, пет сати ујутру. Ја знам да то није обичај овде, али ако се апсолутно морамо снаћи, онда би решење могло бити да се са седницом започне након седам сати навечер, након што се заврше суђења, како би ми одржали своју статусну конференцију. Треба се прилагодити увјетима какви јесу. Наиме, тренутачно се води седам суђења и тај велики број суђења, наравно, утиче на остале предмете који су у припреми. Ја се надам да секретар суда размишља о овом проблему. На мени није да доносим одлуку о томе хоће ли се нека седница одржати у седам навечер или у четири ујутру, није на мени да то одлучим. Једном сте ми рекли, чини ми се, господине Шешељ, да се устајете врло рано и да можете бити овде рано ујутру, али наравно, ја не знам у овом тренутку што ће рећи администрација. У сваком случају, имамо проблем. Дакле, за сада у септембру немам датум који бих вам могао понудити за статусну конференцију, осим ако не бисмо засадали ујутру у 8, што је већ био случај.

Ја ћу одмах прећи на другу врло важну тему, а то је датум почетка суђења. Тај датум почиња на одређеном броју фактора на које ћу се вратити. Међутим, почећу од претпоставке да су ти фактори решени. Зашто говорим о овоме? На претходној статусној конференцији ја сам вам рекао да, с обзиром на логистичке проблеме, проблеме административне природе, ја сам обавештен да ово суђење може почети у новембру. Јер, што је потребно за суђење? Потребне су судије, потребан је судски послужитељ, потребни су судски саветници, преводиоци, дакле, треба одређени број људи. Сво то особље које би се ставило на располагање у овом предмету је моментално заузето суђењем господину Драгомиру Милошевићу. Колико је мени познато, то суђење би се требало врло брзо завршити, што би омогућило мобилизацију средстава и ресурса како би почели са нашим суђењем. Осим тога, господин Шешељ је у притвору већ неколико година и та ситуација, та чињеница је, наравно, позната свима, а нарочито Скупштини вијећа Европе, које у расправи број 1564 захтјева од Трибунала да закаже датум почетка суђења што је прије могуће. Без обзира сада на тај документ, који мене не обавезује, међутим, са друге стране обавезује ме чињеница да се господину Шешељу мора судити што је прије могуће с обзиром да је у притвору већ одређени број година и с обзиром да ту ситуацију треба окончати. Дакле, у најбољем случају датум би био следећи: ми би 6. новембра могли одржати претпретресну конференцију; 6. новембар је уторак, у среду 7. новембра тужилац би могао изнети своју уводну рјеч, а 8. новембра, уколико наравно, господин Шешељ жели у том тренутку интервенирати, он би то могао тада учинити. Дакле, 8. новембра. На тај начин би први сведоци могли доћи ону недељу иза, и то од уторка, 13. новембра. Као што знате, на захтев господина Шешеља, али и на мој властити захтев, ми бисмо требали заседати три дана у недељи.

Госпођо Дал, како би нам ситуација била јаснија, мени би требало и ако буде било потребно у том смислу ћу издати и налог, доставити план Тужилаштва у погледу позивања сведока, односно целокупног броја сведока које ви намераваате позвати, како би подржали вашу тезу. Ви бисте, дакле, требали изаћи са једним календаром с почетком од 13. новембра, 13, 14, 15 и тако даље, за сваки поједини датум наведете име сведока. Дакле, од почетка до краја вашег доказног поступка. Ја са друге стране морам, у складу са правилом 65 тер, утврдити која је ваша коначна листа сведока, као и време сваког појединог сведочења. Према томе, ваша листа треба укључивати следеће: име сведока, предвиђено време главног испитивања. Међутим, ја ћу такође тражити од оптужбе да ми те сведоке наведе у једном логичном редоследу. Логичном са аспекта суда, а он би могао бити следећи, и то говорим у кондикционалу јер нисам сметнуо с ума питање равноправности страна у поступку, наравно, и питања господина Шешеља који се брани сам и који се, такође, мора припремати за своју одбрану. Ја сам, наиме, ово већ рекао али ћу поновити: идеално би било почети са сведоцима који ће сведочити о кривичним делима почињеним у основи, оно што зовемо база злочина. Дакле, са сведоцима који ће доћи, који ће испричати што се догодило у појединим општинама. У оптужници је наведено неколико општина, и ви бисте онда те сведоке позивали по општинама, и то једним логичним редоследом. Дакле: општина Ц, позивате све сведоке заједно, односно једног за другим, у односу на општину Ц. Па затим општина У и тако даље. Град Сарајево, Мостар, и тако даље. Дакле, везујете сведоке за општине. На тај начин судије, господина Шешеља, наравно, и они који нас слушају имаће увида у оно што се догодило у једној одређеној општини, а не да се зове сведок из општине Х, а онда сутрадан сведок из општине У и тако даље, јер ћемо се тешко у свему томе сналазити. Било би боље се концентrirати на поједине општине. То је једна логика која је са аспекта суда традиционална, а исто тако има одређене предности. Наиме, тако ће се господин Шешељ моћи боље припремити за наставак суђења.

Након овога, на ред би могло доћи следеће. Дакле, кривична дела су почињена на одређеним мјестима, сада би требало утврђивати тко је та кривична дела почињено. Ту бисте сада могли позвати сведоке који ће сведочити на те околности, како би повезали чињенице са починиоцима тих радњи. Дакле, да циљате точно на такву врсту сведока.

И на крају, да изведете оне сведоке који ће директно сведочити о одговорности оптуженог, како бисмо, наиме, имали један логични редослед у вашем доказном поступку, а не као што је случај са неким предметима – данас зовете сведока догађаја, сутрадан неког представника међународне заједнице који говори о нечем сасвим другом, а онда прекосутра опет некога ко говори о нечему сасвим трећем. Мој картезијански дух тиме је увек изненађен и ја сам за један виши ступањ дисциплине. Сви ћемо на тај начин моћи боље разумети што се, како и зашто догодило.

Међутим, иза свега овога крије се још један разлог, а то је чињеница да је Тужилаштво поднело читав низ захтева да се усвоје транскрипти из других суђења по правилу 92 бис, дакле, различите изјаве. Међутим, ја о томе још нисам одлучивао, односно није на мени да одлучујем, већ је на вијећу да о томе одлучи. Мој лични став је следећи. Ти захтеви, понављам, према мом мишљењу, не могу бити процењени него у контексту сведока који ће већ сведочити вива воце. На пример правило 92 бис. Као што вам је познато, по том правилу долазе они сведоци који само потврђују већ неке елементе. Наравно, оптужени увек има право то оспоравати, односно има право унакрсно испитивати те сведоке. Међутим, како би вијеће могло на један информирани начин одлучити о предлогу поднесеном под 92 бис, у односу на неког сведока– жртву који ће доћи потврдити, поткрепити нешто што је већ рекао неки сведок вива воце у односу на опћину Х, дакле, под претпоставком да је тај вива воце сведок већ дошао односно већ сведочио прије тога. На тај начин вијеће ће имати увида, имаће визију целокупне ситуације.

Ви, наиме, госпођо Дал, тражите од нас да усвојимо неку изјаву по правилу 92 бис, а ја моментално нисам уопће обавештен о томе што се на одређеном месту могло догодити. Наиме, нисам видео до сада никакав документ. Како би се вијеће могло очитовати, како би могло донети своју одлуку потребно је да претходно сведочи неки сведок вива воце о догађајима. На пример, сведок који ће сведочити на околности догађаја у Мостару, а тек онда да се тражи увођење изјаве по правилу 92 бис на околности из тог догађаја. Ја вам унапред не могу рећи да можемо прихватити неки предлог по правилу 92 бис ако прије тога не дође неки сведок и сведочи вива воце. Мислим да би то било недоследно. Према томе, ви требате изнети план извођења сведока по неком логичном редоследу и то велим са аспекта суда, е како би вијеће имало увид у целокупну ситуацију и начин на који ће тужилац изводити своје доказе и износити своје тезе. То како ћете ви износити своју тезу, наравно, је ваше дискреционо право. Међутим, та права су ипак ограничена правилником у оној мјери у којој суд ипак врши контролу над начином испитивања сведока. Судије такође имају и обавезу да утврде односно одреде колико ће трајати суђење, а да бих ја то могао учинити морам располагати неким елементима, укључујући и ваш план извођења доказа односно позивања сведока. То би ми требало бити достављено у што је могуће краћем року како бих био у стању одредити рок. Ако би суђење почело у новембру, ако се не варам вријеме одређено за суђење је требало бити шест месеци за Тужилаштво, шест месеци за одбрану. Можда је шест месеци довољно време, ја у овом тренутку то доиста не могу знати. А доста тога ће овисити о плану који нам доставите. Да ли ће то трајати шест месеци, осам месеци, десет месеци, ја не могу заиста божна шта о томе сада да кажем, јер једноставно немам у свом поседовању елементе на којих основу би извео закључак. Према томе, апсолутно је неопходно да имамо на располагању ову табелу, овај план и вама је, не сумњам, јасно зашто ја инсистирам на тој тачки.

Са друге стране, пре него што се осврнемо на то у каквом се стању тренутно налазе поднесци, требало би такође да кажем и следеће. Тешкоће које се јављају у вези са почетком овог суђења у најкраћем могућем року, повезане су са три основна чиниоца. Први такав чинилац јесте чињеница да оптужени жели сâм да се брани. То питање смо решили. Оптужени ће се, дакле, бранити сâм, он ће постављати питања и у потпуности ће одлучивати о томе како ће изводити доказе одбране.

Други чинилац који је представљао препреку за почетак суђења био је повезан са питањем докумената. Мислим заправо на обелодањивање докумената у складу са правилима 66 и 68. Господин Шешељ је сматрао да треба да има ова документа на располагању на свом матерњем језику. Ја сам доцније донео једну одлуку која решава ово питање у том смислу. Јер, независно од тачке гледишта господина Шешеља, ја као судија сматрам да оптужени треба да располаже на свом матерњем језику оним документима којима се поткрепљује оптужница која се на њега односи, и то независно од тога о ком је правном систему реч, о којој судској пракси, о којој земљи. И због тога сам ја донео одлуку у том смислу. Тужилаштво је нашло за сходно, на моје изненађење, да се обрати Претресном већу у пуном саставу како би тражило преиспитивање моје одлуке, иако су мени пренете надлежности у складу са правилом 73 како бих ја лично решавао ову врсту потешкоћа. Претресно веће је донело одлуку потврдивши да сам ја једини надлежан у овом случају. Према томе, ја нисам баш најбоље схватио поступак Тужилаштва. Било како било, ова одлука је коначна. Господин Шешељ мора да добије на свом матерњем језику документе у складу са правилом 66 и 68. То је представљало другу препреку одржавању овог суђења.

Трећу препреку, а ја се надам да ће та препрека бити отклоњена, представљају средства која треба да буду стављена на располагање господину Шешељу како би он могао да се брани. Господин Шешељ је предао један поднесак, Тужилаштво је саставило одговор. Такође је, дакле, писмено поднело један поднесак. Господине Шешељ, као што је свима јасно, реч је о једном кључном питању. Спис који нам је упутио Секретаријат има неколико страница, а тренутно је у фази превођења, ја сам обавештен о томе да ћете ви добити превод овог документа Секретаријата 20. јула. Зашто 20. јула, па зато што је неопходно одређено време како би се овај документ превео. Документ садржи 26 страница, он је написан на енглеском језику, мислим да сте га већ добили или су га бар већ добили ваши сарадници, али сасвим је логично да ви овај документ добијете и на свом матерњем језику. Сходно томе, уколико желите да одговорите на овај документ Секретаријата у складу са Правилником, имаћете на располагању седам дана за одговор. Било би корисно да тај одговор предате пре 27. јула, како бих ја крајем јула или почетком августа могао да донесем одлуку о овом питању. У својој одлуци ја ћу, наравно, узети у обзир ваше аргументе, тезе обе стране, али што се мене тиче, ја сам то већ нагласио и то не представља тајну ни за кога – по мом мишљењу, ви имате право на помоћ ваших сарадника. Ови сарадници треба да добију надокнаду коју би исплатио суд. Са друге стране, ви би требало да назначите Секретаријату да ви лично нисте у могућности да исплатите надокнаду својим помоћницима.

Што се тиче овог тима помоћника, тима саветника за које сте ви лично одговорни, на вама је да процените ко треба да буде у саставу овог тима. Како бисмо избегли све могуће потешкоће, било би прикладно да у вашем тиму саветника најмање једна особа испуњава стручне захтеве који су наведени у правилу 47 (исправка преводиоца – у правилу 45). У одлуци коју ћу донети, ја ћу навести да је то нешто што је кључно, навешћу да то није нешто што треба да има вредност принуде, али ћу назначити да у положају какав је ваш, ваш тим правних саветника, по мом мишљењу, у најмању руку треба да се састоји од једне особе која ће обезбеђивати комуникацију између Секретаријата, судског саветника, Тужилаштва. То лице би вама подносило извештаје о различитим тешкоћама које би могле да искрсну, о решењима која су пронађена и у неку руку ова особа би била нека врста везисте, на енглеском го бетнеен, између вас и суда. Ово лице може да испуњава услове предвиђене правилом 45. То је нешто што се тиче вас, што се тиче лица која ће вам помагати приликом самог суђења, која ће бити поред вас уколико ви то желите, уколико ви то не желите то је ваша ствар.

Биће нам потребна и помоћ преводиоца који владају са сва три језика, било би неопходно да макар један од ваших саветника влада енглеским језиком. Зашто? Па зато, ево, као што видите, док ја говорим, пред вама се на екрану јавља енглески превод мојих речи. Ви можда донекле владате енглеским језиком али ви не можете непрекидно да пратите шта пише на екрану,

а да истовремено слушате сведока, да слушате Тужилаштво, а да гледате судије, и тако даље. Према томе, уколико се на екрану појави неки погрешан израз или енглески превод који не одговара у потпуности речима сведока који се, на пример, изражава на БХС-у, у том тренутку ваш помоћник би могао да вам скрене пажњу на то да има проблема јер на пример, на страници 25 у 14. реду на енглеском пише то и то, а то не одговара речима које је изговорио сведок на БХС-у. У том тренутку ви можете да узмете реч и да тражите исправку јер енглеска реч не одговара у потпуности изразу на БХС-у и тако даље и због тога вам је неопходно да имате неког ко би могао да вам помогне. Јер уколико сте сами, ви не можете истовремено и да гледате, и да слушате, да истовремено проверавате своју документацију и пратите шта пише на монитору. Због тога је неопходно да поред вас буде неко ко ће вам у томе пружати помоћ.

Вероватно ће вам бити потребно и оно што се на енглеском зове кејс менауер (манагер), руководилац предмета. Неко ко ће вам помагати, пружати једну конкретну физичку помоћ, на пример тако што ће израђивати фотокопије, припремати спис и тако даље. Међутим, уколико током суђења ви имате намеру на пример, да прикажете неки видео снимак, и уколико имате на располагању видео касету, ко би пустио тај снимак, ту касету – па то би био ваш руководилац превода. То би била особа која би укључила видео снимак. Дакле, неопходан вам је и неко ко би вам помагао у обављању тих материјалних задатака јер током суђења може за тим да се јави потреба.

Ја ћу све то изнети и у својој одлуци, али на вама је да донесете одлуку, ви треба да одлучите о саставу свога тима. Захваљујући своме искуству ја могу да вам кажем да ће вам бити потребна таква помоћ. Јер када оптужени има помоћ адвоката – вама је то познато јер сте то већ имали прилике да видите, неретко су то по два браниоца: главни бранилац и његов саветник, а често је са њима и треће лице. Уствари, дакле, када неког оптуженог бране адвокати, у саставу тима су чак три особе које помажу оптуженом. Ви ћете у овом случају бити сами, али је неопходно да имате уз себе неке особе које ће вам помоћи. Ви ћете, наравно, поступити како желите, али ја вам предлажем да поразмислите о овоме. Јер то су неке практичне околности услед којих би вама било тешко да budete сасвим сами, а да нико није у могућности да вам притекне у помоћ. Дакле, у својој одлуци ја ћу саопштити следеће: начелно, ви би требало да имате тим. У саставу тог тима требало би да буду сарадници који добијају новчану надокнаду, надокнаду коју би исплатио овај суд. Што би пре то било уређено, то би било боље, јер уколико смо већ предвидели 6. новембар као датум почетка суђења, неопходно је да ваши саветници и сарадници буду присутни у том тренутку, како би могли да вам буду од користи. Пре него што пређемо на неке друге теме, ја ћу вам дати реч, господине Шешељ, а такође ћу дати реч и Тужилашству. Господине Шешељ, изволите.

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, уколико бих ја најпре могла да питам.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Да, изволите, госпођо Дал.

Тужилац Кристин Дал: На последњој статусној конференцији можда је дошло до извесног неспоразума када је реч о идентификацији особа путем њиховог имена и питања да ли би се тиме кршиле заштитне мере које су сада на снази. Ја бих молила да ми се да једно објашњење о одлуци коју сте ви донели. Уколико Шешељ треба да помиње неке појединце именом и презименом, да треба да пређемо на полузатворену седницу одмах, и на тај начин бисмо избегли сваки неспоразум у вези са јавношћу ових имена и кршењем правила овог суда.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Како да не, ја ћу сада дати реч господину Шешељу. Желео бих да решимо ово питање, а наравно, и ви ћете моћи поново да се позабавите овом темом. Дакле, када је реч о обелодањивању имена, према нашем Правилнику за извесне сведоке предвиђене су мере заштите. Сходно томе, више особа које би могле да сведоче ће уживати или већ уживају мере заштите. Услед тога, када ви говорите о било којој теми, може

да се догоди да наведете име неког сведока, било због тога што вам није познато да тај сведок ужива заштитне мере, било због тога што вам једноставно у том тренутку то није пало на памет или из неког трећег разлога. У том случају може да се догоди да се појави име сведока. Што се мене лично тиче, мени нису позната имена заштићених сведока, ја их не знам поименице. Уколико ви мени кажете „господин Поповић“, ја не знам да ли је господин Поповић заштићени сведок или није. Мени о томе ништа није познато. Према томе, како бисмо избегли ову врсту потешкоћа, најбоље би било да ви не наводите име, да ви кажете „господин икс“, дакле не наводећи лично име. Јер уколико ви наведете неко име, а покаже се да је реч о заштићеној особи, у том случају је неопходно да се примене безбедносне мере. Те безбедносне мере постоје, ја сам њих већ изнео у једном налогу, односно ми у том тренутку можемо да редигујемо, да избацимо то име из транскрипта, за то имамо 30 минута на располагању. Међутим, уколико се појави неко име а нико не реагује и тек накнадно откријемо да је господин Поповић заправо био заштићено лице, кажем Поповић али могао сам да кажем и господин Диран, дакле, наводим то име насумице, дакле, уколико 15 дана доцније уочимо да је господин Поповић заштићени сведок, ја тада морам да донесем налог како би се редиговало његово име односно избацило из транскрипта. Међутим, секретар мора, колико год је то могуће, да проверава да ли је реч о заштићеном сведоку. Тужилаштво, чим чује неко име, такође то треба да провери, али може да се догоди да упркос свим овим проверама име промакне. У том случају најбољи могући поступак јесте да ви или самоиницијативно тражите полузатворену седницу следећим речима: „Поменућу некога ко је, колико ја знам, заштићени сведок, па бих молио полузатворену седницу“, или у случају да нисте сигурни, ви реците „господин икс“, не наводећи име. Разлог овоме је дакле, заштита сведока. Да, госпођо Дал, желите ли ви да се надовежете?

Тужилац Кристин Дал: Да, часни суде. Постоји један други аспект у овом захтеву. Ја бих желела да спречим ситуацију у којој би се јавила оптужба да господин Шешељ покушава да пронађе информације у које није упућен. Осим што постоје сведоци који су заштићени, такође постоји један број сведока који њему нису обелодањени из безбедносних разлога, и ми не желимо да дође до неких несрећних ситуација где би накнадно редиговање транскрипта заправо показало господину Шешељу да је он открио идентитет сведока који њему нису обелодањени у складу са налогом Трибунала.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Што се тиче овог другог, иначе доста комплицираног аспекта, господин Шешељ, ја мислим да у склопу припреме своје одбране, је највероватније, али он ће нам то сам рећи ускоро, морао доћи до одређеног броја особа које по његовом мишљењу могу бити њему корисне, односно подржати његову одбрану. То би могла бити његова концепција. Дакле, он је могао идентифицирати ц, у и з, као потенцијално важне сведоке који ће разјаснити неке околности и он је спонтано могао рећи – ето, ово су моји сведоци ц, у, з, али могуће је да ти сведоци које ће он навести буду заправо сведоци са листе оптужбе са којом он није упознат. То се може догодити. Јер, понекад је реч о правној, судској фикцији када говоримо о сведоцима оптужбе и сведоцима одбране, јер заправо су сви сведоци, сведоци суда, који помажу суду да утврди истину. Међутим, некада неке сведоке наравно, позива тужилац, а некада одбрана. Међутим, наравно, некада имате сведоке који могу бити и на једној и на другој страни и може се догодити да одбрана сматра неке сведоке својим сведоцима мада сте их ви предвидели као своје сведоке. Тај проблем није лако решити јер ја, наравно, нисам упознат са листом сведока господина Шешеља. Ваша листа, на њој су имена, бројке које мени ништа не значе. Ја нисам упознат са околностима на које ће они сведочити. А то ћемо све видети када почне суђење.

Ви сте изнели један проблем за који је тешко наћи практично решење. Ви, наиме, мислите да би на тај начин господин Шешељ могао заправо покушати сазнати имена неких сведока са којима није иначе упознат. Међутим, ово су сада већ спекулације, које можда имају неког основа, међутим, које су можда исто тако погрешне јер ја немам никакву чињеницу на којој бих

то засновао. Господин Шешељ, дакле, може избећи спомињање имена и то би можда могло бити решење.

Добро, дакле, господине Шешељ, о свему овоме што сам до сада рекао, изволите, имате реч.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја нећу можда по редоследу. Прво бих неколико речи рекао о овоме последњем, где је интервенисао заступник оптужбе. Ја сам дужан да чувам имена заштићених сведока које ми Тужилаштво обелодани, а нисам дужан да не помињем било које име у страху да је можда и оно заштићено. Прошли пут се десила врло непријатна ситуација. Ја сам поменуо на статусној конференцији име једног сведока који је јавно сведочио у једном хашком предмету и ја сам претпоставио да би се он и код мене могао појавити. После интервенције заступника оптужбе, Секретаријат је редиговао то име из транскрипта и снимка са образложењем да је тај сведок у неком трећем предмету био заштићен. Значи, у једном се појавио већ као незаштићени, у другом као заштићени, а ја очекујем да би се и код мене могао појавити у некој форми, али још нисам обавештен. То је ситуација због које је криво Тужилаштво, а не ја. Ја не помињем сада ниједно име и немојте дозволити да ме прекида заступник оптужбе. Ја никада заступницу оптужбе нисам прекидао. Даље, може се десити...

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Опростите, даћу вам после реч.

Тужилац Кристин Дал: Међутим, ради се овде о понашању у судници. Ја тражим, лепо молим да господин Шешељ спусти глас, односно да не говори тако гласно и да не виче.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Знам, господине Шешељ, ви сте предавали на факултету, имате навику говорити гласно, исто тако као и политичар говорите гласно, имате снажан глас, међутим, можете ли мало смањити јачину свога гласа, ако можете?

Проф. др Војислав Шешељ: (...) овај микрофон, ја не знам шта друго да радим, како да смањим јачину гласа. Ја могу у једном тренутку говорити тихо, знате, али не могу током целог свог излагања мислити о томе да морам говорити тихо. У једном тренутку морам проговорити природно. Ево, сада сам мало тиши, али чим заборавим ово о чему је реч и концентришем се на суштину, ја ћу говорити онако како природно говорим. Ваши техничари би требали да имају могућности да смање интензитет тона у микрофону и да тако реше тај проблем.

Видите ово инсистирање, овако је радио и Јефри Најс када сам сведочио у предмету Слободану Милошевићу. Ово је једно малтретирање, да се избегне расправа о суштини. Ја сам почео да говорим о суштини, а заступнику оптужбе се не свиђа јачина мога гласа. Заступник оптужбе може да набави друге слушалице, које ће потпуно све звукове из суднице да елиминисају и да слуша само превод из службе преводилаштва. То је могуће технички извести. Ако ће ме стално овако малтретирати, онда ја заиста... Знате, када бих ја намерно ово чинио – немогуће је да то један човек уради, да непрекидно говори снажним гласом. Али ово је мој природан тон, тако ме је Бог надарио. Као што је заступници оптужбе Бог даровао лепоту у одређеној количини, мени је даровао снажан глас у одређеној количини. Шта ја ту могу да радим. И дозволите ми да кажем ово што имам без прекидања.

Господине судијо ...

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, чекајте, господине Шешељ. Госпођо Дал, господин Шешељ је одговорио. Ако је његов глас преснажан, можда би се технички могла смањити осетљивост микрофона и то би решило проблем. Међутим, чињеница јесте да господин Шешељ овако говори и њему је тешко на то стално мислити, а да не изгуби из вида оно што жели рећи. У томе је проблем.

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, ја разумем његово објашњење и уз сво дужно поштовање, мислим да је дошло до неспоразума. Не ради се о томе какав је овде систем, каква је опрема већ се ради о томе да господин Шешељ свој глас модулира. Ово је мала судница, то се овде чује. Ово се тиче и припреме суђења. Јер неки разумни проматрач би могао приметити да господин Шешељ овде користи оно што бих ја назвала гласом који се користи вани, изван затвореног простора, на отвореном простору, и ја бих молила да се то на неки начин контролира, да он то на неки начин контролира. Осим тога, као начин поступања у судници ја бих хтела да се моје интервенције не схвате као интервенције у циљу ометања. Мислим да је реч о једном куртоазном понашању и уважавању друге стране. Ако сам ја устала, то је значило да ја желим на нешто скренути пажњу. Правила понашања опћенито захтевају да их ми не доживљавамо лично, односно да се овде не ради о некој малициозној намери да се прекида друга страна.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Ово можда јесте највећа судница на Трибуналу, јединица и двојка су мање, ово је, дакле, највећа судница у Трибуналу, међутим, нисмо у амфитеатру и чињеница је, како каже тужилац, да количина децибела коју неко емитира у овом простору може оставити утисак да се повисује глас. Ево, то је изнела госпођа Дал. То је нешто о чему можемо размишљати, али ја сада вас молим да наставите са вашим освртањем на суштину ових питања која сам изнео.

Проф. др Војислав Шешељ: Ја не знам, господине судијо, да ли је вама познато име покојног руског генерала Лебеда. Он је био некада и председнички кандидат, кандидовао се против Бориса Јељцина на изборима 1996. године колико се сећам, а погинуо је, чини ми се, у саобраћајној несрећи. Не знам да ли сте чули за њега, претпостављам да јесте, и да ли сте слушали како он говори. Замислите да се овде у судници појавио генерал Лебед чији је глас неупоредиво снажнији од мог, како би он решио тај проблем. Ништа бесмисленије заступник оптужбе није могао овде да изнесе од ових својих претходних речи. И јесте то малициозност. Мој глас се може изоловати за све присутне у судници бољим слушалицама или бољим техничарем који ће руководити овим уређајима. И немојте ме више тиме оптерећивати. Не могу ја говорити природним гласом у судници. Не могу ја говорити другачије него што говорим у сваком нормалном разговору. То је немогуће од мене захтевати. Али сада сте ми скренули пажњу, сада сте успели да ми скренете пажњу са меритума и тако ћете, претпостављам, радити у току целог процеса. Јер ће само вама мој глас сметати.

Тужилац Кристине Дахл: Часни суде, приговор. Приговор. Ја желим да ме се заштити од оваквих напада.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, када је неки приговор основан, онда се може усвојити. Господин Шешељ је дао своје објашњење, ви сте дали своје објашњење. Ја ћу видети са Секретаријатом да ли би се могла у слушалицама смањити јачина звука. Када слушате господина Шешеља слушате га као и ја на свом језику, дакле, ако се може смањити јачина тона онда ћемо то учинити. Ја за сада немам решење.

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, погрешно сте схватили природу мог приговора. Желим да се стави на записник да се господин Шешељ окренуо мени и да се почео обраћати мени, а не суду. То је кршење правила понашања у судници. Аргументи се износе суду, аргументи се не износе преко суднице другој страни. Господина Шешеља се мора упутити, и то мора урадити суд, да се он не може обраћати директно Тужилаштву, већ суду и да се мора суздржати од увреда и од инсинуација и потпуно неоснованих напада.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, господин Шешељ није никога увредио. Нећемо се вратити на стари начин понашања. Тужилаштво је хтелo показати некоћ да је господин Шешељ луд, и оно је такође покренуло поступак према којем је оптужило њега за вређање других људи. Ја нећу пасти у ту замку коју ви мени спремате. Господин Шешељ

је дао једно техничко објашњење, рекао је зашто и како он има снажан глас, можда за то постоји техничко решење. Са друге стране, ви сте у праву када је реч о комуницирању унутар суднице. Стране се обраћају суду, а не једна другој.

Господине Шешељ, подсећам вас да се обраћате мени када одговарате на моја питања, да одговарате мени јер се она не тичу тужиоца. Међутим, госпођо Дал, морате и ви знати да се расправе у судници морају одвијати на један миран и мирољубив начин, јер једино ће то придонети једном мирном разматрању чињеница предмета. Овде говоримо о техничким стварима и мени ће сада господин Шешељ дати одговор на та техничка питања. Изволите, господине Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја се искључиво вама обраћам и то можете видети из свих досадашњих транскрипата. Међутим, ствар је моје реторске слободе како ћу ја директније, експресивније изразити одређену мисао. У принципу, када се овде појављују сведоци, било сведоци Тужилаштва, било сведоци одбране, онда ја и њима постављам питања преко суда. Обраћајући се суду, њима постављам питања. Али наравно, онда је ствар реторске слободе да то може изгледати да ја директно њима постављам. Друго, ја обраћајући се вама, упућујем одређену поруку Тужилаштву, и Тужилаштво сада тешко пати због снажне поруке и покушава да је обезвреди на тај начин што ће показати да не познаје правила поступка и што ће износити неке примедбе које су сасвим депласиране.

Ако ми дозволите да ја сада кренем у меритум ствари, јер ова расправа бесмислено траје већ 15 минута, без икаквог повода са моје стране, без икаквог разлога, искључиво због малициозности заступника оптужбе. Ако ми дозвољавате, ја бих сада кренуо редом према овоме како сте ви изложили одређене проблеме.

Господине судијо, Савет Европе није релевантна међународна организација која има право да подноси било какве захтеве овом међународном суду. Они врше политички притисак јер је Савету Европе циљ да ја што пре будем осуђен, било како, само да будем осуђен и елиминисан као политичка чињеница на планети. И то су њихови мотиви због којих су убацили моје име у своју резолуцију коју сте поменули. Ја од вас захтевам као од претпретресног судије да јавно издате саопштење којим ћете са индигнацијом одбацити тај део резолуције Савета Европе јер нисте ви криви што мој процес касни. Од оног тренутка када сте ви преузели предмет, никаквог закашњења није било проузрокованог са ваше стране. Ненадокнадива штета мени је већ нанесена што мој процес није почео у разумном року, а сада се супротстављам било каквом покушају да због политичког притиска Савета Европе мој процес почне пре него што се испуне све процесне претпоставке.

Ви врло добро знате да све процесне претпоставке нису испуњене и по мом мишљењу, нереалан је датум почетка суђења 6. новембар. Зашто? Ви сте ме на прошлој статусној конференцији обавестили да ми је Претресно веће дозволило да поднесем приговор и на проширену и на редуковану оптужницу. То ће бити јединствен приговор. И рекли сте ми да имам месец дана рок од дана пријема те одлуке. Ја ту одлуку још нисам примио на српском језику и још није почео да тече тај месец дана мога рока. Рецимо, да данас примим ту одлуку, рок да поднесем је онда 4. или 3. август. Онда ће требати, претпостављам, бар 15, 20 можда и месец дана Судском већу да донесе одлуку по мом приговору. Пошто ћу ја у том приговору пре свега оспоравати надлежност овога суда да суди за говор мржње као ново измишљено кривично дело које није постојало у међународном обичајном праву, каква год буде одлука овог Судског већа ја ћу имати аутоматски право жалбе Жалбеном већу без тражења дозволе. Ви знате, када је у питању приговор о надлежности, онда могу аутоматски да подносим жалбу без тражења сагласности поступајућег Претресног већа. Требаће најмање месец дана, до сада је обично требало најмање три месеца Жалбеном већу да одлучи по тој одлуци, и тек тада је могуће кренути у процес. Дакле, из тог разлога овај термин од 6. новембра је нереалан. Нереалан је и из много важнијег раз-

лога. Мени још није достављен претпретресни поднесак Тужилаштва, ревидирани списак сведока и ревидирани списак доказних предмета. Они су наводно то урадили на енглеском језику, покушали неки дан и да ми уруче на енглеском језику, што сам ја одбио. Колико им треба времена да преведу то је питање, ви сте сами рекли да ваши преводиоци преводе четири стране дневно. Када ћу ја то добити, велико је питање.

Затим, у захтеву за преиспитивање ваше одлуке по начину обелодањивања само Тужилаштво је признало да треба још да ми обелодани око 400.000 страна материјала по правилу 66 и 68. Ту информацију имате у фусноти на последњој страни захтева за преиспитивање – 400.000 страна. Е сада, они кажу, њима је проблем финансије, кажу треба им 75.000 евра да то финансирају. Али колико им треба дана да то ураде, да део тог материјала који је на енглеском преведу на српски, а део тог материјала који је у аудио форми да пренесу на папир. Па када све то ураде, колико онда мени треба дана да то све прочитам, 400.000 страна. Ако читам 400 страна дневно, под условом да читам 25 сати дневно, дакле, да устајем сат раније, што би се нашалили неки моји пријатељи, треба ми 1000 дана да то прочитам. Без тих 1000 дана ја не могу бити спреман за почетак суђења.

Наравно, постоји лек. Лек је у редуцији материјала по правилу 66, у редуцији броја сведока, тачака оптужнице и свега осталог. Али, ја се жестоко супротстављам сваком покушају да се изврши редуција обелодањивања материјала по правилу 68, јер моје је неприкосновено право по Правилнику да ми Тужилаштво достави све документе за које је у било ком тренутку неко из Тужилаштва претпоставио да би могли бити ослобађајућег карактера. Дакле, то је оних 206.000 страна, што сам вам говорио прошли и претпрошли пут на основу материјала Тужилаштва. Тих 206.000 страна ослобађајућег материјала они мени морају доставити и ја морам имати времена да тај материјал прочитам, бар једном да прочитам. А ви видите колико је то дана.

Дакле, апсолутно је немогуће да 6. новембра почне процес. Ја чекам четири и по године, чекаћу још четири и по године, али нећу одустати ни од једног свог процесног права. Процес у најмању руку може почети почетком 2008. године, а пошто мора бити завршен до 31. децембра 2008. године, немогуће је да Тужилаштво има шест месеци на располагању за извођење доказа оптужбе. Може имати три, четири месеца, под условом да се и мени да толико времена. Ви знате да мора бити одређена пауза између излагања доказа оптужбе и излагања доказа одбране, у којој ћу ја спремити сведоке одбране. Дакле, то може бити три месеца Тужилашству, три месеца мени, три месеца паузе између, ето то вам је девет месеци, под условом да процес почне у марту месецу. Немогуће је раније да почне. Раније процес може почети под условом да се мени не достави сав материјал по правилу 66, да се мени не достави сав материјал по правилу 68 и да се процес збрза како би то желео Савет Европе. Јер, Савету Европе је важно да ја будем осуђен, а не то како ће мени бити суђено. Ниједној западној сили није значајно како ће мени бити суђено. И Американцима, и Европској унији, и целом НАТО савезу је само важно да ја будем осуђен и због тога ће и даље вршити политички притисак на суд, као што су до сада вршили. А ја вас позивам да ви одолите том политичком притиску јер имате веома снажне аргументе, а до сада нисте ниједанпут прекршили моја процесна права, на чему сам вам захвалан.

Овде се говори о још неким питањима. О питањима финансирања. Још ништа на том плану није урађено. То је процесна претпоставка која мора бити испуњена пре почетка процеса. Ја сам вама рекао да нећу доводити у питање почетак процеса због тога што се не реши питање финансирања. И ако потпуно буде одбачен мој захтев да ми се делимично финансира одбрана, ја ћу наставити овде да се браним. Дакле, новац неће бити разлог мог супротстављања почетку процеса, али хоће неблагоприятно обелодањивање материјала по правилу 66 и 68. Без обелодањивања комплетног материјала по правилу 66 и 68 нема почетка процеса. Тужилаштво може рећи обелоданиће први материјал за одређен број сведока по правилу 66, а накнадно остали материјал. Међутим, тако Тужилаштво не може да каже када је реч о материјалу по

правилу 68, јер сав материјал по правилу 68, ја морам имати пре почетка суђења. Шта ће мени материјал по правилу 68, када суђење увелико почне. Када га ја не могу употребити у саслушавању, унакрсном испитивању сведока Тужилаштва, онда мени тај материјал не треба. Када би био благовремен, ја га морам имати на располагању пре него што се први сведок Тужилаштва овде појави, и то сав материјал по правилу 68, јер не сме сада Тужилаштво вршити селекцију тог материјала, па рећи: ово ће ми требати, ово ми неће требати. Једино ја могу да вршим ту селекцију. За мене је важно да су они констатовали и вама писмено потврдили да постоји 206.000 страна потенцијално ослобађајућег материјала. Недозвољиво је да се сада појави представник оптужбе и да каже: није то све потенцијално ослобађајући материјал, ми ћемо то смањити на 100.000 страна, или на 50.000 страна, или на 20.000 страна. То је недозвољиво. То је директно задирање у моја процесна права. Морају донети свих 206.000 страна потенцијално ослобађајућег материјала на папиру и на српском језику и док то не ураде, нема почетка процеса. Нема почетка регуларног процеса. Ако ће процес бити ирегуларан, нерегуларан, ако ће процес бити про форме да би само био пресуђен по кратком поступку, без праве могућности да се браним, онда је то могуће. У овом случају то није могуће.

Тужилаштво мени на прошлој статусној конференцији замера што их ја заправо покушавам вештачки, или то у неком свом поднеску каже, натерати на редукцију. Па наравно, мој је интерес да их натерам на редукцију. Нисам ја крив што процес касни скоро пет година, искључиво је Тужилаштво криво. Ја сам за процес био спреман првог дана, под условом да они испуне процесне претпоставке. Ја сам тако и рекао. Никада ништа нисам урадио што би пролонгирало почетак процеса. Осим што сам инсистирао на својим процесним правима. Ја и даље инсистирам на својим процесним правима. Ако се ова моја процесна права прегазе брутално, тако што ми неће бити обелодањен сав материјал по правилу 68, тих 206.000 страна, или што ће се неоправдано каснити у обелодањивању материјала по правилу 66, ко је ту крив? Ја никако не могу бити крив.

Што се тиче мојих правних саветника, ја то питање сматрам решеним. Овде су регистрована три моја правна саветника. Сва тројица су дипломирани правници, један од њих је адвокат али није морао бити адвокат. Мој главни правни саветник није адвокат, али показао се као способнији правник од свих адвоката који су до сада поступали пред овим међународним судом, то можете видети из поднесака које он пише. Око 90 посто поднесака у изради мог стручног тима његово су дело. Јер ја сам после извесног времена рекао мојим правним саветницима да свако потпише, односно да свако наведе своје име на поднеску који је он сачинио. То је Зоран Красић. И њега мени нико не може довести у питање. То што формално није адвокат, то није ни важно. Ја испуњавам формалне услове за браниоца, ја сам универзитетски професор права и то је довољно. Мој тим за одбрану има правника који испуњава све услове из тог правила. То сам ја. Остали не морају испуњавати све услове. Остали раде како им ја наложим, по мојим сугестијама, по мојим налозима и ја прво проверим да ли су добро обавили свој посао па онда потпишем њихов поднесак и вама упутим. То је, дакле, питање решено.

Они не знају енглески језик, ја сам вам већ једном рекао, господине судијо, да је мени довољна заштита то што ће ми се одмах истог дана достављати видео траке са комплетним снимком процеса тог дана. То је за мене довољно. Да ја имам доказе да је изречено нешто што је заиста изречено или да није изречено нешто што није изречено. А вама може постојати опасност неисправног транскрипта. Онда можете да наложите Секретаријату да нађе некога ко ће проверавати транскрипт. Ја претпостављам да се морају ти транскрипти проверавати, да не иде само оно што се непосредно овде укуца, да то не остаје завршна верзија, да неко после тог радног дана узме и пореди оно што је заиста речено са оним што је ушло у транскрипт. Ако се то не ради, онда су ти транскрипти катастрофални. Ја немам могућности да их пратим и нећу их пратити, али за мене је важно да ви мени дајете видео снимак, и да ја увек располажем доказом да ли је нешто речено или није речено. То је за мене довољна одбрана. Ја не могу сада да радим по-

сао за Међународни суд и да му контролишем транскрипте. Ти транскрипти остају вама. Остају за правну историју, зато треба да нађете неко решење.

И сада долазим опет до оног завршног питања, до питања помињања имена заштићених сведока. Било би у интересу Тужилаштва да ми што пре обелодани имена свих заштићених сведока. А ја гарантујем да никада ни ја, ни моји чланови тима који ми помаже у одбрани нећемо ни покушати било какав контакт да остваримо са тим заштићеним сведоцима. Иначе, десиће се ситуација да ми, трагајући за сведоцима одбране, наиђемо на неког заштићеног сведока Тужилаштва, да нам он не каже да је већ заштићени сведок Тужилаштва и да пристане да буде сведок одбране. Да се нађе на списку сведока одбране, па ће онда Тужилаштво да се жали што им отимамо сведоке. Таква ситуација је могућа. Није то само чиста хипотеза него врло, врло реална могућност.

Ту могућност Тужилаштво може да реши тако што би ми одмах дало имена свих заштићених сведока и да ја знам онда да се тим људима не треба обраћати по било ком основу. Ако се то не уради, стално ће ме доводити у неку ситуацију, проглашавати кривим за нешто за шта ја нисам крив, него они. И непрекидно подсећају на случај из 2005. године, када сам ја у разговору са неким својим пријатељем поменуо име човека за кога сам начуо да је лажни сведок у неком другом предмету, ја нећу помињати ниједно име, не морате ви из Секретаријата да се штречате због тога, и онда мени забране комуникације на два месеца, апсолутно све, и телефонске, и са саветницима, и породичне посете, и све остало, чак ми нису ни пошту достављали, ни службену пошту у којој су били урађени неки поднесци, за све време тог ограничења. Нису повели поступак за непоштовање суда, а морали су. Изрекли су ми казну, а да нису водили дисциплински поступак. Јер сам рекао – чуо сам за тога и тога да је лажни сведок, обуставите са њим било какво пословање и тако даље. А ја имам право, ваљда, да нагађам о неким људима. Није то човек чије је име мени доставило Тужилаштво као име заштићеног сведока. После је само тужилаштво рекло да ће он бити заштићени сведок у мом предмету. Е сада, када сте ме обавестили, ја његово име нећу ни где помињати. Али док ви мене не обавестите да је извесно лице заштићени сведок у мом предмету, па ја могу помињати сва имена, имена свих људи које познајем или за које сам чуо. Сада ја поменем неко име овде, а ви одмах интервенишете: мора се редиговати, биће заштићени сведок. Па тако ми откривате да је он заштићени сведок. Ја пре тога нисам знао. Ја сам вас, значи, натерао да име бар једног заштићеног сведока обелоданите пре него што сте ви то планирали, па макар због тога трпео два месеца великих патњи у притворској јединици, јер сам онемогућен у било каквим контактима. Чланови најуже родбине су умирали, два члана најуже родбине у та два месеца, а ја нисам знао за то. То су, дакле, све те могућности које отвара овакво понашање Тужилаштва. Тужилаштво нема никаквог разлога да одмах сва та имена не обелодани. Ако их пре обелодани, биће мање проблема ове врсте.

Што се тиче докумената, ту се опет појављује нешто што је било уобичајено за ових пет година. Већ у два, три наврата мени Тужилаштво шаље одређена документа. Изјаве сведока. То је потпуно несређено. За неке сведоке ми поново шаљу изјаве иако су их раније већ доставили. И то је некомплетно, што је најгоре. Значи, добијем једну изјаву одређеног сведока, а знам поуздано да је тај давао више изјава које још нисам добио. Добијем изјаву потенцијалног сведока а знам да је он већ сведочио у неким предметима. Поменућу сада једно име, јер то није заштићени сведок, мени је најављен као јавни сведок, Мирослав Дероњић. Добио сам само његову изјаву, а немам његово сведочење из предмета Милошевић, из неких других предмета који су овде вођени, мислим и код Крајишника да се појављивао, нисам сигуран. Значи, дају ми мрвицу. Ја сматрам да треба да им наложите, господине судијо, када ми дају материјал за једног сведока, да ми онда дају комплетно оно што се односи на тог сведока. Не могу ја овако испрекидано да се припремам за унакрсно саслушавање сведока оптужбе. Па сада добијем један материјал, па сутра дуги, па прекосутра трећи, и да ми се направи збрка. Ако имају сто сведока, нека онда према редоследу њиховог појављивања у судници за сваког сведока достављају комплетан мате-

ријал. Сведок број 1, ето то је комплетан материјал за њега. Све изјаве које је дао, сва сведочења у другим предметима ако је било таквих сведочења, и све доказне предмете које уз њега уведе. Али они праве невероватну збрку. Они припремају по неколико стотина доказних предмета да уведу уз име мртвог сведока. Они припремају неколико стотина доказних предмета који немају никакве везе са мојим процесом. Аутоматски.

Морају да имају у виду једну ствар. То није поштовано у другим процесима, ја ћу на томе веома инсистирати. Ја имам право да бар по једно питање сваком сведоку оптужбе поставим у вези сваког доказног предмета који се уводи уз тог сведока, да га бар питам је ли он некада видео тај документ. На пример, долази ми сведок и Тужилаштво каже: уз њега уводимо три стотине доказних предмета. Три стотине докумената. Ја морам најмање три стотине питања да поставим, да питам сведока да ли је видео тај документ, да ли је видео тај документ, да ли је видео тај документ, да ли је видео тај документ. Иначе откуд уопште подлога да се управо ти документи уведу уз тог сведока. То је један проблем који сам ја сагледао у другим процесима и мени тако лако то неће пролазити. И иначе тај манир да се камиони документације довлаче и затрпавају и оптужени и њихова одбрана и тако даље.

До каквог сам још сазнања овде дошао, и мислим да ћу тиме завршити. Тужилаштво је било доста уљуљкано досадашњом ситуацијом у овом Међународном суду. Готово у свим предметима одбрана је била неадекватна. Огроман број бранилаца, адвоката који су долазили са подручја бивше Југославије, било да је реч о српским, муслиманским или хрватским адвокатима, лажно је потписало изјаву да знају енглески или француски језик, а огромна већина не знају тај језик. Примали су документа на страном језику, нису их никада ни читали ни погледали, или евентуално су понешто претражили, али не све и појавили се у судници да бране своје клијенте. Тужилаштво је уљуљкано том ситуацијом. Први пут се у мом предмету суочило са чињеницом да оптужени који се сам брани инсистира стриктно на свим својим правима и ни од једног свог процесног права неће да одустане ни по коју цену.

Сада не долази у обзир било шта да дође на енглеском језику, не долази у обзир да дође било шта што није на папиру. А Тужилаштво четири и по године скоро ништа није радило. И сада Тужилаштво у том поднеску каже да би одбрана требала финансирати 75.000 евра за стављање на папир неких транскрипата који су у аудио форми на српском језику, или за превођење са енглеског на српски језик. То сада одбрана треба да ради њихов посао јер њима је скупо. А од чега одбрана то да финансира, њих то не интересује. Не, то морају они да ураде. Ја сам имао много трошкова, преводио сам три пресуде Међународног суда за Руанду са енглеског на српски језик јер су ми требали, јер се они на то позивају. Ја сам тражио од Секретаријата, Секретаријат је одговорио да није дужан да ми то да. Тадашњи претпретресни судија је рекао да Секретаријат није дужан. То су Барагвиза, Кајесу и не могу се сетити трећег имена. То су три пресуде за геноцид, где је потребан долус специјалист, јер су они јавно и отворено позивали на геноцид. Нешто слично случају Штрајхера на Нирнбершком процесу. Они се на то позивају у мом предмету, да би вештачки унели кривично дело говора мржње. Ја сам морао проучити те пресуде да бих имао сада беспрекорне аргументе да то у старту сузбијем. Ја ћу то већ сузбити сада у приговору на оптужницу. Не може то из предмета за геноцид где је потребан долус специјалист да се пребаци аутоматски у мој предмет, где сам држао неке политичке говоре који су били набијени мржњом, па су они некога мотивисали да негде закоље или да силује, или да опљачка, или да оскрнави верски објекат. То не иде тако. У ова три предмета у Руади је доказиван долус специјалист и вероватно доказан. Е сада, то је био трошак коме сам се морао изложити. Морао сам се изложити трошку да целу пресуду у предмету Лимај и други преведем са енглеског на српски језик, јер Секретаријат није хтео да је преведе на српски. Мени је неопходна та пресуда. И сада је ова преведена, добио сам је пре неколико дана, 400 страна.

Ја имам огромне трошкове на томе. Ја сам у огромним дуговима и зато не могу преузети ниједну обавезу Тужилаштва на себе. И овако имам претеран број обавеза. На страну то што немам могућности да се у целости упознам са досадашњом правном праксом овога Трибунала. Огроман број одлука које би биле релевантне за одбрану мојих процесних права мени углавном нису достављене. За ових пет година можда ми је достављено четири или пет таквих одлука. И достављене су ми све пресуде које постоје на српском језику. Али то нису све пресуде које постоје у овом међународном суду. Све пресуде које су ми достављене на српском ја сам већ прочитао. Ја сам своје време паметно користио, а Тужилаштво је чекало у убеђењу да ја сигурно нећу имати прилике да се сам браним, да ће ме заступати неки лажни бранилац, неко ко ће заступати интересе Тужилаштва, а не моје одбране. И да ће тако све послове лепо да окончају као што су то радили у неким другим предметима. Е пошто од тога нема ништа, ја ћу овде или сам да се браним или нећу бити жив. А од мене не можете очекивати да ћу било кога у судници увредити, да ћу било какав физички инцидент направити, или да ћу доказивати да сам луд. Јер ако ћемо око тога ко је луд, луди су они који су сматрали да ће успети да ми одузму процесна права. Ја се надам да се слажете са мном, господине судијо. Они су испали луди, а не ја који сам се пожртвовано борио за своја процесна права. Можда сам ја лудо храбар и лудо способан, па можда сам и у потпуности луд, али нисам глуп.

Погледајте сада, чиме се служи Тужилаштво у неким својим ...

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, желела бих да уложим приговор и да уђе у записник да је господин Шешељ нанео увреду Тужилаштву без икаквог повода, и ја понављам свој захтев да се он обраћа искључиво судији.

Проф. др Војислав Шешељ: Ја сам се обраћао само вама, реч нисам изнео у односу на Тужилаштво, ниједну увредљиву. Ја сам начелно рекао да су луди они који су сматрали да ми могу одузети моја процесна права и ја имам права на такву изјаву. Јер та изјава није персонализована уопште. Е, само бих вам још на једно пажњу скренуо и одмах завршавам.

Неколико поднесака које је Тужилаштво подносило у току јуна месеца, где би они хтели да доведу у питање и вашу одлуку да ми се достави материјал на српском језику и на папиру, и где се супротстављају мојој кривичној пријави, додатку тој кривичној пријави, захтеву за преиспитивање, а јуче сам вам поднео и реплику на одговор Тужилаштва. Они тамо наводе читав низ чињеница шта сам где изјавио, шта сам где рекао. Они тамо заправо доказују, начелно посматрано, да сам ја веома лош човек и да је то разлог да се мени ускрате одређена процесна права. Ја вам данас изјављујем да прихватам не само да сам лош човек, него да сам најгори човек на свету. Сама чињеница да сам оптужен за најтеже ратне злочине говори да сам лош човек. То је једна претпоставка од које полазе Тужилаштво, део јавности, западне силе и тако даље. Није мени тешко да убедим свет да сам ја веома лош човек. Али, и ако сам најгори човек на свету, то не може бити аргумент да ми се ускрати било које процесно право. Јер процесна права су прописивана за кривце, за криминалце, за лоше људе које штити претпоставка невиности све док се не утврди да су заиста најгори, да су заиста криминалци, да су заиста злочинци. Дакле, одмах у старту прихватам да сам најгори, али не дам ниједно процесно право да ми се ускрати зато што сам најгори. Јесам најгори, али имам права на којима инсистирам.

Хвала вам што сте имали стрпљења да ме саслушате.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, господине Шешељ. Пре свега, нико не жели да вам ускрати ваша права, а ја то желим мање од било кога другог. Ви имате одређена права, нико то не оспорава, то је признато. И ви треба и да вршите та права. Уколико су вам ускраћена права, неће бити правичног суђења и ви сте у потпуности у праву што доводите у питање све оне који желе да вас лише ваших права. Пошто то није мој случај, ја желим да размотрим битна питања која сте ви управо поставили. Ја сам вам малочас нагласио да би са моје

тачке гледишта суђење могло да почне 6. новембра. Ви сте изнели свој лични став који је веома битан. Ви сте га изнели на два начина. Рекли сте пре свега да уложите приговор на оптужницу и да би због тога било тешко да се почне 6. новембра. Осим тога, поменули сте још један други разлог који би, по вашем мишљењу, могао да спречи почетак суђења, а то је питање обелодањивања 206.000 страница по правилу 68. Када је реч о оптужници, ситуација, чињеница је, постаје све сложенија. Ја ћу је сажето приказати на следећи начин.

Оптужница која је представљала темељ на основу којег је требало да почне суђење у новембру, Претресно веће вам је одобрило да уложите један прелиминарни поднесак. Међутим, након тога, 25. јуна, дакле, пре свега неколико дана, Тужилаштво је поднело једну измењену оптужницу, коју управо имам пред очима, а у којој је дошло до више измена. Неке речи су укинуте, неке речи су измењене, а нарочито у петом пасусу оптужнице елиминисано је све оно о чему се говори, све оно што се односи на почињење. Пошто је, дакле, реч о новој оптужници, ви такође имате право да уложите прелиминарни поднесак. Имате на располагању тридесет дана почев од тренутка када добијете на свом језику нову оптужницу, измењену оптужницу. Основни разлог, односно дато је главно следеће образложење, а то је да је Тужилаштво применило судску праксу из предмета Брђанин, када је реч о удруженом злочиначком подухвату. Осим тога је, такође, и неке елементе елиминисало. Дакле, постоје временски, хронолошки гледано, две оптужнице. Вама је одобрено да уложите прелиминарни поднесак на прву оптужницу, међутим, сада имамо ову другу. Ви можете ономе што сте већ саставили написмено да приложите обе оптужнице и да саставите један прелиминарни поднесак о обе верзије оптужнице, с тим што је та друга верзија заправо само измењена првобитна оптужница. Време које имате на располагању јесте тридесет дана јер је то велики посао. А биће такође неопходно да ви одговорите. Тужилаштво ће евентуално дати реплику на ваш став, Тужилаштво ће донети одлуку али ја нисам у потпуности овлашћен да доносим одлуке када је реч о оптужници. То спада под надлежност Претресног већа у пуном саставу. Дакле, Претресно веће треба да донесе одлуку. Након тога ви имате право да тражите одобрење, да уложите захтев за одобрење за улагање жалбе, не знам да ли ћете то учинити. Жалбено веће ће тада донети одлуку о овом питању и заиста с обзиром на ове рокове, неће бити могуће да у новембру месецу почне суђење. Моја радна хипотеза у вези са новембром је била заснована на претпоставци да оптужница неће изазвати неке битне суштинске примедбе које би потом могле бити оспорене пред Жалбеним већем. Међутим, ви сте с правом подсетили да имате право да се обратите Жалбеном већу. Дакле, чињеница је да 6. новембар, када имамо у виду цело ово питање оптужнице, могуће је да се поново суочавамо са потешкоћом која ће још више успорити ток догађаја. Што се тиче других потешкоћа које сте поменули, али ја ћу се на то вратити после паузе, јер из техничких разлога морамо да одемо на паузу, то је питање 206.000 страна, али, дакле, на то питање ћу се вратити после паузе. Сада смо принуђени да прекинемо суђење двадесет минута, како би се замениле траке. Настављамо за тачно двадесет минута.

Устаните, молим.

(Пауза)

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Настављамо са седницом. Осврнућу се на друго питање које је споменуо господин Шешељ, односно правило 68. Господин Шешељ је споменуо бројку од 206.000 страница. Ја бих сада молио да ми овде тужилац мало појасни ствари. Наиме, то се спомиње у предлогу за преиспитивање одлуке коју је поднео тужилац.

Тужилац Кристин Дал: Проблем који је изнео господин Шешељ у односу на количину информација које му се обелодањују на папиру, мислим да указује заправо на једну од потешкоћа самозаступања. Ми методички прегледамо све случајеве обелодањивања у прошлости, у светлу недавних одлука, како би били сигурни да у потпуности и благовремено извршавамо своје обавезе. Свака потврда коју дајемо господину Шешељу указује на природу наше обавезе,

односно чињенице да ми обавезу обелодањивања схваћамо озбиљно и да се у потпуности те обавезе придржавамо и точно наводимо који дио материјала се односи на шта, односно што потпада под што. Имамо, такође, и садржај који је увек укључен у тај документ и надамо се да ће му то помоћи у организацији тог материјала у сврху одбране и припреме за суђење.

Ипак, хтела бих приметити у односу на оно што је у прошлости обелодањено у електронском облику а потпадало је под правило 68, да те потврде, говорим конкретно о потврди број 10, из септембра 2004. године, да се то не разликује од примене правила каква су данас. Правило 68 има пет делова, а одлуке које је ово вијеће доносило у погледу правила 68(и) односи се на знање тужитеља за постојање материјала који могу указивати на невиност, смањити кривицу или опћенито утицати на кредибилитет доказа Тужилаштва. Ми, дакле, с тим на уму прегледавамо материјал и гледамо да ли би се он могао некако категоризирати.

Велики дио тог материјала који је дат у електронском облику изгледа потпада под одредбу број 2. Ми сада настојимо испитати критерије по којима је вршено претраживање и погледати да ли би се тај материјал могао категоризирати под правило 68(и). Материјал на диску су заправо резултати на основу неких електронских правила и прописа и представљају електронску збирку која је дата у том облику. Наиме, сврха је била тражити одређене термине који се могу на овај начин уз помоћ ових машина за претраживање лоцирати. Ми нећемо штампати или преводити материјале који су на диску, наиме обелодањивање материјала у електронској колекцији, у електронској збирци овиси о електронским квалитетима саме природе претраге и ефикасности те претраге. Од 2004. године сви наши доказни материјали заправо су унапређени у технолошком смислу, могуће их је са већом прецизношћу идентифицирати и лоцирати, и ми ћемо извршити наше обавезе обелодањивања по правилу 68(и), како тај материјал буде нама пристизао на знање. Уколико оптужени жели електронским обликом прегледати материјал који потпада под правило 68 (2) односно (и), ми ћемо као што смо то у прошлости чинили, њему доставити у електронском формату. Одбацујемо његову бланкетну критику у вези придржавања и извршавања обавеза. Наша намера је да се обезбеди правично суђење, ми нећемо брзати, чинити грешке и не желимо му дати неорганизовани материјал који не би био означен. Ми ћемо се побринути да се скрупулозно држимо правила у погледу обелодањивања материјала, и да ће то послужити његовој одбрани.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, са моје стране коментари у вези правила 68 и 66. По правилу 66, ви имате обавезу доставити господину Шешељу на његовом језику све документе којима је оснажена оптужница. Дакле, сви материјали, сви документи који су достављени судији који је потврдио оптужницу, те документе оптужени мора имати на БХС-у. То је правило којег се сви морају придржавати. Јер, наравно, оптужница се темељи на одређеном пропратном материјалу и оптужени мора бити са тим пропратним материјалом упознат. Ти документи ће послужити исто тако и када будемо имали листу сведока. Они ће бити наведени у односу на сведоке, по сведоцима. То је правило 66(а)(и).

Е сада (и). По тој одредби ви морате господину Шешељу доставити копије изјава сведока које намеравае позвати на суђење и исто тако све транскрипте и писмене изјаве узете у складу са правилом 92 бис, тер и кватер. Дакле, он то такође треба имати. Ту се не може ништа, он то мора имати, и то на свом језику.

Е сада правило 66(б). На захтев оптуженог, на захтев оптуженог господина Шешеља, ви му морате дозволити да прегледа све књиге, документе, фотографије и тако даље који се налазе у вашем поседу, а који су по његовом мишљењу важни за његову одбрану. Е то може бити извршено у електронском облику.

Тужилац Кристин Дал: Ако дозволите, опростите што вас прекидам, на основу претходних одлука већа, господин Шешељ је доставио захтев по правилу 66(б), којим тражи сведо-

чење сведока који њега спомињу именом. То је иначе достављено на папиру, чисто за вашу информацију. Према томе, ми смо отишли корак даље. Нисмо једноставно све предали у електронском облику. Мислим да није поднео неке друге конкретне захтеве у том смислу.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, одлично, тим боље. Е сада правило 68. Морам признати да ме некада чуди само његово постојање, дакле, правило 68: тужилац доставља што је прије могуће одбрани сав доказни материјал за који зна да може бити ослобађајуће природе, било делом, било у целости, у односу на оптуженог или да може утицати на кредибилитет, опћенито говорећи, доказа тужиоца. Ту имамо две категорије. Документи који могу указивати на његову невиност – он мора то, наравно, имати и на основу тога се може евентуално оптужница и изменити. Друга категорија су докази који утичу на кредибилитет других доказа. То, такође, наравно, мора имати на располагању, и то на свом језику. Дакле, 68(и). Следећа одредба тог правила каже следеће: тужилац ће одбрани доставити у електронском облику збирке релевантног материјала у свом поседу заједно са одговарајућим рачунарским програмом како би одбрана могла електронски претраживати те збирке. Примера ради, може доћи до ситуације да у неким другим предметима постоји нека веза са оптужницом којом се терети господин Шешељ и ви можда можете сматрати да би то могло бити од користи господину Шешељу. Тада му то доставите у електронском облику, а на њему је да врши одговарајуће претраживање.

Са друге стране, документи по правилу 68(и) – он их мора имати на свом језику. На последњем рочишту ја сам од вас тражио да наведете све документе који су достављени господину Шешељу, по правилу 66, и да потврдите да су ти документи у најмању руку већ наведени у листи по правилу 65 тер, дакле, листи доказних предмета, и да, осим оних докумената које не намеравате користити, такође да то има на свом језику. То је правило 66. Што се тиче правила 68, ја не знам који су то документи, то је између вас и њега. Ви имате обавезу да, ако имате неки материјал који га ослобађа кривице, да тај материјал ставите њему на знање. Веће не зна о којим је документима реч.

Оно што мене брине је следеће. У сврху припреме суђења господину Шешељу и како би се поштовало његово право на правично суђење и равноправност странака у поступку, важно је да он има на располагању оне документе који су му корисни. Који су корисни и који су у прилог његове тезе. Ја имам са тим у вези неколико питања за вас, госпођо Дал. На статусној конференцији од 2. маја господин Шешељ је тражио да му се доставе записници са састанака који је оптужба одржала са господином Дејвидом Хупером. Је ли то учињено или није?

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, мени нису познати никакви записници са састанака између тужиоца и господина Хупера.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Молићу да то испитате, јер ћу вам исто питање поставити 17. августа.

Е сада питање оних 38 регистратора. На задњој статусној конференцији ја сам изнео следеће решење: рекао сам вам да саставите листу докумената коју сте дали Хуперу још и по правилу 66 и 68 и да ту листу доставите Секретаријату, да ће Секретаријат на основу те листе прегледати регистраторе, извадити оно што је нерелевантно, а остало доставити господину Шешељу. Питање је: да ли је то учињено?

Тужилац Кристин Дал: Да, часни суде, ја ту листу имам у форми еџел и има неколико хиљада страница. Ту се спомиње сваки поједини доказни предмет, и то у складу са претходним начином нумерирања. Ја ћу то доставити Секретаријату, или на папиру или на диску, што год ће бити практичније за претраживање.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Ви ми кажете да се ради о неколико хиљада страница. То читам овде у транскрипту, страница 42, ред 23. Два питања са тиме у вези. Треба ли би то имати на папиру, а друго питање: јесу ли ти документи преведени на БХС?

Тужилац Кристин Дал: Што се тиче материјала који је обелодањен претходним адвокатима, ти материјали су обелодањени у складу са правилима која су била на снази прије у односу на те претходне, бивше адвокате. Ми подузимамо кораке како би се побринули да се сви доказни предмети доставе господину Шешељу на папиру и на српском. Сматрамо да би ревидирана листа доказних предмета коју смо поднели у прошли понедељак, требала бити наша радна листа, односно да би на основу ње требали радити. Јер начин на који су нумерисани доказни предмети има везе са документима који су стављени на систем електронске суднице. У том случају нам неће бити потребан материјал који је достављен претходним адвокатима с обзиром на овај нови начин нумерирања. Ми смо могли једноставно користити стару листу, јер је стари начин нумерирања захтевао да идемо документ по документ, и сматрали смо да би од помоћи и господину Шешељу било да почне користити тренутачну, текућу листу, тако да не мора реорганизовати стари материјал који постоји или само на енглеском или није био унапређен, односно није подлегао новим овим правилима.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Видим да сте урадили огроман посао и уложили труда. Ви сте, дакле, нумерисали документе, ви сте се понели у складу са мојим упутама и број 1. је најстарији документ, па то онда иде све до 1844. Онда сте на тај начин организовали документе. Ако ме сећање не vara, има неких 6000 докумената, је ли тако?

Тужилац Кристин Дал: Не, часни суде. Ми смо се побринули да постоји један начин нумерирања који ће нам омогућити да, уколико нам се дозволи, додамо доказне предмете. Наиме, почели смо са бројем 1, наставили све доказне предмете који су заправо документи, а онда смо одвојили једну групу и почели са новим бројевима, новом серијом, која садржи аудио записе, видео снимке и сличне материјале, па смо то групуирали и то сада потпада у једну категорију, има посебну серију бројева. Изјаве сведока које смо понудили као доказе према правилима, било претходно 89(ф) или сада 92, такође су наведене под бројем, начином нумерирања који ће омогућити да се лако нађе релевантна категорија. Доста материјала није, наиме, датирано и постоји у разним облицима.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду. Мислим да би господин Шешељ могао поставити слично питање. Ја ћу од вас тражити да све те документе ставите у регистраторе с бројкама и да ми их доставите. Ако ћете урадити исту ствар за господина Шешеља, он ће у својој ћелији на свом располагању, дакле, имати све документе оптужбе у регистраторима, што ће му омогућити да се на њих позива, да их консултира, јер ће све бити класифицирано. Очито је да, ако постоји неки број који одговара видео снимци да ће, наравно, он имати и видео снимку, у облику компакт диска, на једном ЦД-у и он ће то моћи одмах погледати. Е сада, колико би вам времена требало да организирате материјал у ове регистраторе за суд и за господина Шешеља?

Тужилац Кристин Дал: Ја сам се распитала у вези методологије и ја се надам да ћемо моћи све те доказне предмете ставити у систем електронске суднице ускоро, што ће онда за нас олакшати процес стављања ознака приликом штампања докумената у физичком облику. Мислили смо да не би било корисно уопће имати регистратор без ознака. Ако се нешто проспе, падне, онда читава ствар губи на смислу. Ја се надам да ће овај посао стављања докумената у систем електронске суднице бити завршен идући тједан, и да ћемо онда на врло ефикасан начин моћи организирати материјал на папиру. И одговарајуће бројке дати, означити га. Наравно, материјал који је на диску ће такође бити нумерисан како би се могао на организовани начин чувати.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине Шешељ, ето, то ће вам бити стављено на располагање. Оно што ћете ви имати, имаћу управо исто и ја. Госпођа Дал нам је управо то објаснила. Дакле, сви ти доказни предмети, имате већ листу, листа је, наиме, направљена на енглеском, даћу вам реч, само тренутак, имате на располагању листу. Неколико докумената они сада тренутачно стављају то у систем електронске суднице, такозвани и-корд, чим то буде завршено они ће све то ставити и на папиру у регистраторе, сваки документ имаће ознаку и споменута ће бити ознака документа у и-корду, ако сам добро схватио.

Тужилац Кристин Дал: Да, часни суде, али хтела бих да будем сигурна да је свима јасно да постоји један одређени број докумената за које смо тражили заштитне мере и да нам се омогући касније обелодањивање и који су подложни одређеним увјетима. Тај посебни сет, та посебна група је издвојена. Али смо предвидели могућност додавања тих докумената у оквиру оног редоследа какав смо замислили.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине Шешељ, чули сте. Имате ли какве коментаре по питању докумената?

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја бих вам прво скренуо пажњу да постоји дактилографска грешка у Правилнику о поступку и доказима. На пример, код правила 68, реч је о римским бројевима И, ИИ, ИИИ, ВИ, В, а не и, па ии, иии, како мени преводилац преводи. Ово су очигледно римски бројеви, а дактилографска грешка је што нису и откуцани као римски бројеви, него да римски бројеви имају мала слова, мале ознаке, па су их тако овде представили.

Зашто вам ово посебно напомињем – да бих био што прецизнији у овоме што ћу сада рећи. Тужилаштво намерно свесно износи неистину. Јер, 206.000 страна докумената по правилу 68 односи се на 68 И, дакле, то су материјали који по стварним сазнањима тужиоца могу упућивати на невиност, односно ублажити кривицу или утицати на веродостојност доказа оптужбе. Свих 260.000 страна се на то односи. Е сада је Тужилаштво на мукама с обзиром да то све мора доставити на папиру и на српском језику и жели прикривено да направи редукацију, да вама представи да је велики део тог материјала 68 ИИ, да је то заправо нека база података, збирка докумената подобна за претраживање. Они би хтели огромну количину од ових 260.000 страна да једноставно елиминишу из своје обавезе. Тих 260.000 страна је по правилу 68 И, и ви то можете видети из оног документа из новембра месеца на који сам се ја прошли пут позивао. Надам се да су вам у међувремену доставили тај документ. Дакле, не може се ту вршити редукација: 206.000 страна су документа за које је Тужилаштво у одређеном моменту констатовало да могу бити потенцијално ослобађајући материјал. Све ми се мора доставити, а не да ми се достави само делић тога, а остало да ја тражим по њиховој збирци докумената у електронском облику. То је избегавање њихове обавезе.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Схватио сам. Госпођо Дал, господин Шешељ овде износи један суштински проблем о којем ја сада овде не могу одлучити јер не располажем са потребним елементима. Али, он мање више каже следеће. По правилу 68 И: он је обавештен да постоји 206.000 страница докумената који могу бити екскулпаторне природе, али да тужилац схваћа да је немогуће ту количину обелоданити на папиру, осим тога и на БХС-у. Дакле, то се сада пребацује, односно тиме се у правило 68 ИИ пребацује једна велика скупина докумената коју он онда мора електронски претраживати. То он тврди, ја не знам, што ви мислите?

Тужилац Кристин Дал: Не слажемо се. Ако погледам евиденцију која му је достављена и потврде, и промену правила којом су креиране поткатегорије, пуно тога што је достављено у електронском облику је раније од тог датума, прије промене правила и не може се направити разлика између потправила 1. и 2. Природа електронских збирки је таква да оне овисе о квали-

тети података, квалитети информација и о ефикасности различитих машина за претраживање. Господин Шешељ хоће диск. Ако он хоће дискове, дакле, у електронском облику са ознаком правила 68, он ће то имати. Међутим, он је то одбио. Ако дозволите, само бих хтела побринути се да нема неспоразума. Ми имамо документе који се могу доставити по 68 И. Ми ћемо му то дати или му то већ јесмо дали у облику какав захтева суд. Међутим, како време пролази, а ја, када бих то данас претраживала, добила бих боље резултате. Дакле, то је оно и материјал за који ми знамо, и сав материјал за који ми знамо ће бити њему достављен на папиру, дакле материјал који потпада под одлуку Већа, и биће на српском.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Е сада, захваљујући овом контрадикторном типу поступка, судског поступка, ја откривам читав низ питања. Ви сте управо рекли да сте по правилу 68 доставили господину Шешељу који је стигао у Хаг године 2003. одређене документе. И онда кажете, и у праву сте, да је дошло до промене правила 68, и то 28. јула 2004. године. Ја се сећам те пленарне седнице судаца да је доиста дошло до измене правила и тада је учињена разлика између онога што је достављено на папиру и онога што се доставља у електронском облику. Ваша аргументација се састоји у томе да ви кажете следеће. Оно што је раније објављено у електронском облику и даље је у електронском облику, а тек после 28. јула 2004. године ви сте у обавези да предате на папиру оно што потпада под правило 68 (и) или И. Да ли тако треба да схватим ваше речи?

Тужилац Кристин Дал: Не баш, часни суде, ја покушавам прагматично да приступим проблему из различитих углова. Ја гледам промену у захтевима обелодањивања које је према одлуци Претресног већа, а које се односи на право господина Шешеља да се сам брани, а такође имам у виду и чињеницу да смо ми раније обелодањивали материјале који нису означени.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, само тренутак. Одлука коју је донело Претресно веће, о којој тачно одлуци говорите, да ли о одлуци која је донета током претпретресне фазе и коју је донело Претресно веће И, које је требало да му суди или Претресно веће ИИИИ? Желео бих да кажем следеће. Ја сам принуђен да поштујем Правилник и правило 68, све његове саставне делове. Ја се на томе темељим. Ви сте пружили једно објашњење и мени се чини да назирем одакле проистиче проблем. Међу оних 206.000 страница које су обелодањене господину Шешељу, оне су првобитно обелодањене у електронском облику. Господин Шешељ то одбацује, а ви на то кажете следеће: у реду, али дошло је до измене правила 68, 28. јула 2004. године и то је омогућило Тужилаштву да остави у електронском облику све оно што је раније већ објављено, али да све што се односи на 68 (и) или И, треба да буде обелодањено на папиру и да ћете ви то учинити. Мислим да нисам погрешно представио ваше речи уколико то на тај начин изразим.

Тужилац Кристин Дал: Не, часни суде. Они материјали који су означени у ранијој електронској збирци садрже неке изразе за претраживање. Постоји читав низ доказних предмета у електронском облику који зависи од начина на који се он претражује. Дакле, у тим ознакама није назначено да ли тај материјал потпада под правило 68(и) или И, или 68(и) или ИИ. Како бисмо ми били сагласни са налозима овог суда из јуна 2007. године, неопходно је да господин Шешељ добије на папиру и на српском језику све што потпада под правило 68 И. Ја не могу поново да направим ове дискове и онда одлучим шта потпада под који пасус правила. Уколико он жели да се служи старим дисковима, они му стоје на располагању. Оно што ја кажем је да по садашњим правилима, уколико неки материјал према нашим сазнањима потпада под правило 68(и) или И, ми ћемо га обелоданити у складу са налогом Претресног већа у одговарајућем облику како бисмо олакшали његову припрему за одбрану. Због природе електронских доказа, природе доказа који су у електронском облику ја нећу добити исте резултате, добићу боље резултате уколико употребим исте изразе за претраживање поново. Али, сматрам да су ови материјали према сталним правилима дати без икаквог разликовања шта потпада под које

правило и без обзира на то да ли је реч о материјалу који је релевантан за припрему, или је заиста реч, уже говорећи, о материјалу који може да буде ослобађајући. Према томе, могло би да дође до тога да резултати буду погрешни. Ја не желим да се погрешно схвати да постоји 400.000 страница материјала који би могао да буде ослобађајући. То једноставно није тачно. Уколико би требало да пребројим број страница које се супротстављају нашој тези у овом предмету, то је релативно ограничен број страница, и оне су биле обелодањене.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине Шешељ, ја ћу вам дати реч, али пре тога бих желео да кажем следеће: 206.000 страница документације вама су обелодањени у електронском облику, пре промене правила 68, до које је дошло 28. јула 2004. године. У реду. Тужилаштво је остало при томе.

Ја сам лично у јуну 2007. године донео одлуку којом се Тужилаштву намеће обавеза да из целине ових докумената вама на папиру обелодани оне документе који потпадају под правило 68(и) или И. Тужилаштво тврди да је ову обавезу испунило. Тужилаштво додаје да, према одредбама правила 68(и) или И, не постоје хиљаде докумената, постоји свега неколико докумената. Истина је, уопштено говорећи, да постоје хиљаде докумената онда не би било јасно зашто уопште постоји оптужница, јер не би могла да постоји оптужница уколико бројни доказни предмети ослобађају оптуженог одговорности. Дакле, постоји један број докумената и Тужилаштво каже да је прегледало документацију и да је одабрало оне који потпадају строго под правило 68(и) или И и које, према томе, Тужилаштво треба да вам да на папиру и на српском језику. Као што знате, Тужилаштво каже ово потпада под 68(и) или И ово под 68(и) или ИИ. Међутим, Тужилаштво чак може да сматра да неки материјали нису ослобађајући. Ето, у томе почива тешкоћа. Можда ви у томе грешите, господине Шешељ, можда ви сматрате да свих 206.000 докумената потпадају под 68(и) или И.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, мислим да је већ крајње време да примените одређене санкције према заступнику оптужбе јер вас свесно обмањује у погледу одређених чињеница. Сами сте овде констатовали да је промена правила 68 изведена 28. јула 2004. године и тада је ово уведено под римско ИИ, колико се ја сећам. Је ли тако? А ових 207.000 докумената по правилу 68 покушали су да ми уруче 30. септембра 2004. године, дакле два пуна месеца након промене правила. Још вам скрећем пажњу на једну ствар, и то је мој кључни доказ да се ради о свесном обмањивању. Правило 68 И односи се на обелодањивање доказа, да би разлика међу њима била што прецизнија. Дакле, обелодањивање доказа, а правило 68 ИИ омогућава приступ збирци докумената дакле, правило 68 ИИ није обелодањивање доказа, него обавеза Тужилаштва да ми омогући приступ њиховим релевантним збиркама докумената како бих ја сам евентуално пронашао неки документ који би ми могао користити, а који они нису приметили у својим претрагама. То је суштинска разлика.

У овом папиру од 6. новембра, односно вама је 2. новембра то достављено, јасно стоји правило 68 – обелодањивање доказа. Којих доказа? Потенцијално ослобађајућих доказа. Овде не стоји правило 68 – приступ збиркама докумената, него правило 68 – обелодањивање доказа. Постоји 207.000 страна потенцијално ослобађајућих доказа.

Е сада, ово што ви кажете да не бих био ни оптужен. Ја знам због чега сам ја оптужен. Али, и у другим предметима је било по неколико стотина потенцијално ослобађајућег материјала, то је материјал за који је заступник оптужбе у једном тренутку мислио да би могао бити потенцијално ослобађајући, а можда и није. Моје је сада да ценим да ли ћу неки од тих докумената уопште да користим или нећу и како ћу га користити. Али морам га добити на располагање. Значи, тих 207.000 страна се не односи на збирке докумената које бих ја могао претраживати него је то 207.000 страна доказа. Каквих доказа? Потенцијално ослобађајућих доказа. И не дозволите, молим вас, да даље врше овакве обмане. Они желе да избегну ту своју обавезу. Они су

направили грешку прошле године што су признали да постоји таквих 207.000 страна и сада би некако да то повуку или да прикрију и да елиминишу. Ја им то не дозвољавам.

Видите даље, њихове збирке релевантног материјала износе милионе страна, њихове збирке релевантног материјала садрже сав документациони материјал који није под ембаргом у погледу мене. Значи, постоји евентуално неки материјал који они не би желели никако да ми обелодане, јер се односи на заштићене сведоке или заштићене у неким другим предметима. Оно што би они мени могли да омогуће да приступим, то су такође милиони страна ових њихових збирки докумената. То нема никакве везе са 68 И, са обелодањивањем доказа. Молим вас да погледате овај документ, стоји правило 68 – обелодањивање доказа. То су докази. Они су потенцијално ослобађајући. Морају ми се предати ти докази.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду. Госпођо Дал, господин Шешељ је изнео неколико опаски које треба подробније размотрити. Када је реч о тој табели у погледу обелодањивања читам правило 68, тачка 5. Дана 9. фебруара 2004. године оптуженом је обелодањено 274 странице на БХС-у и један број страница на енглеском језику, на диску. Међутим, примећујем да ту није уведена разлика између обелодањивања по правилу 68 И и 68 ИИ.

Затим, 2. фебруара 2004. године он је добио документа која је прихватио на папиру. Затим, 24. маја 2004. године, односно пре пленарне седнице, њему су дата нека документа која је он прихватио. Дакле, једина потешкоћа јесте тачка 5, која показује да он није прихватио документа.

Што се тиче тачака 8. и 9, 3. септембра 2004. године, другим речима после пленарне седнице, када је, дакле, већ постојала разлика између пасуса (и) и (ии) или римско И и ИИ, господину Шешељу је већ било обелодањено 18.000 страница које он није прихватио. Правник већ на првој години студија права одмах ће установити да у септембру 2006. године треба разликовати, када је реч о правилу 68, прву одредбу и другу одредбу.

Прелазим на тачку 10. Дана 30. септембра ви сте обелоданили диск са 207.000 страна и ту почива цела потешкоћа. Шта представљају ових 207.000 страница које сте ви обелоданили? Да ли то потпада под мало (и) или римско И или ии римско ИИ.

Само тренутак, даћу вам реч, али бих сада желео да завршим. Ви сте били у обавези у септембру 2004. године оптуженом да обелоданите на папиру све документе по 68(и), а ви сте то послали у електронском облику.

Дана 25. новембра то и даље траје. Али, ту је документацију добио на папиру и прихватио ју је. Прихвата, дакле, документацију по правилу 68. Дана 28. јануара њему је поново упућено 10.000 страница на БХС-у, а 140 страница на енглеском. Он то не прихвата, јер је на ЦД-у.

Дана 23. септембра 2005. године послата су му документа, у питању је 14 изјава и тако даље, он то прихвата јер је на папиру.

Дана 11. октобра 2005. године један број докумената је враћен јер су, како се чини, делимично преведени на енглески, али је реч о документацији на папиру.

И да завршим, остало је још неколико оваквих случајева: 5. априла 2006. године оптужени прихвата документацију на папиру. Значи, ту нема потешкоћа. Дана 29. јуна такође прихвата документацију на папиру без потешкоћа. Дана 25. септембра је дошло до потешкоћа, јер је господин Хупер потписао потврду о пријему, а реч је о компакт диску на којем се налазе разговори. Ту има 75 страница изјава, то дакле, потпада под правило 68 римско И или ИИ, ја заиста то не могу да проценим. Затим, 16. октобра 2006. године господин Хупер је примио једну страну, не знам чега, и најзад, 19. октобра господин Хупер је потписао пријем 50 страница, не зна се по којем да ли је римско И или ИИ. Оно што представља стварну потешкоћу јесу 10. или 30.

септембар 2004. године, када је њему упућен ЦД са 207.000 страница. Желео бих, госпођо, да ми ово питање буде сасвим јасно. Да ли те странице потпадају под (и) или римско И или под (ии), односно римско ИИ.

Тужилац Кристин Дал: Постоји једна погрешка у самој претпоставци на којој почива ваше питање, часни суде. До одлуке у јуну 2007. године Тужилаштво није било у обавези да господину Шешељу обелодани документацију на папиру. Напротив, према одлуци од 4. јуна 2006. године...

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Ја се не слажем са вама, не слажем се са вама, госпођо Дал. Правилник је измењен 28. јула 2004. године. У Правилнику пише да ће тужилац одбрани обелоданити све материјале који могу упућивати на невиност. А то се обавља онако како се то без сумње чини од успостављања овог суда, дакле, на папиру. Али, судија, ја сам био присутан и могу да вам то кажем, уследила је расправа јер постоји читав низ других докумената који такође могу бити занимљиви и којим оптужени може да тражи приступ. Тражено је да се такви документи обелодане у електронској форми. Ето, то је садржина правила 68 и због тога сам ја од вас у својој одлуци из јуна месеца тражио да на папиру предате све ослобађајуће материјале према правилу 68(и) или И. Нема погрешке у претпоставци на којој се заснива моје питање. Ја сам особа која је учествовала у гласању о овој одредби.

Тужилац Кристин Дал: Са дужним поштовањем, часни суде, ваше тумачење правила 68(и) није уопште прихваћено и заправо је супротно одлуци Претресног већа И од 4. јула 2007. године, у којој се Тужилаштву омогућава да обелодани у електронској форми.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо, за мене је питање Претресног већа И завршено. Успостављено је ново Претресно веће и ја сам у потпуности надлежан у овом питању. А како сам ја у потпуности овлашћен да то учиним, ја вам налажем да обелоданите господину Шешељу, подвлачим – ја вам налажем да обелоданите господину Шешељу ослобађајући материјал који потпада под правило 68(и) или римско И.

Међу 207. 000 страна можда има 5, 10, 20, 30, ја не знам, на вама је да обавите тај посао. На вама је да одлучите шта потпада под то правило и да то предате оптуженом.

Тужилац Цристине Дахл: Ми схватамо шта је наша обавеза и шта је одлука Претресног већа. Она тачка у којој верујем да још увек постоји неслагање јесте да ли су наши претходни покушаји да испунимо наше обавезе били сагласни са правилима. А они су, ти покушаји су строго (...) налоге Претресног већа, које је потврдило Жалбено веће. Ми поштујемо чињеницу да је ово Претресно веће заузело другачије становиште, да је у потпуности овлашћено да управља овим поступком и ми се трудимо да обелоданимо све што је ово Претресно веће тражило у оном облику у којем сте ви тражили. Ви од мене тражите да се ја вратим хронолошки кроз време и да вам кажем каква је природа докумената који су обелодањени у електронском облику. Ја то не могу да учиним. И искрено говорећи, трошење драгоцених ресурса на прегледање, на испитивање ових дискова неће бити од користи, неће нам помоћи да напредујемо у обелодањавању. Ми не можемо, и неће помоћи да утврдимо да ли је материјал по правилу 68(и) обелодањен правовремено. Ја не могу сада да означавам под коју секцију потпадају они документи који су већ обелодањени, а о којима не постоје докази. Данас имамо другачије рачунарске програме, другачије доказне предмете. Дошло је до промена, до побољшања у технологији и због тога долази до сталног унапређења свега овога, како би људи брзо могли да пронађу релевантне материјале.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Мислим да овде говоримо о праву на одбрану. Оптужени има право да има увид у све документе који га терете, као и увид у све документе који би могли да га ослобађају. Ви ми данас кажете и срећа је што сам ја претпретресни судија, што ми омогућава да ствари темељно размотрим. Ви ми данас објашњавате да ви нисте

у могућности да предате господину Шешељу документа која потпадају под правило 68(и), римско И, јер су ови документи уроњени у маси од 207.000 страница. Да ли ми ви то кажете?

Тужилац Кристин Дал: Не, часни суде. То није тачно. Ја не кажем то. Оно што ја кажем је да, уколико има докумената који, према нашим сазнањима потпадају под 68(и), ми ћемо их обелоданити. Али, ранија обелодањивања према правилу 68 нису уводила разлику између докумената који потпадају под (и) и под (ии).

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, немојмо се играти речима. Дана 30. септембра 2004. године обелодањен је компакт диск који садржи 207.000 страница. Овај ЦД ром од 30. септембра носи ознаку правила 68, међу тих 207.000 страница, колико њих потпада под правило 68(и) римско И. То је суштинско питање. Колико страница потпада под 68(и) римско И. То значи да сте ви обавезни да прегледате тих 207.000 страна и да разберете између докумената који потпадају под 68(и) римско И, или 68(ии) римско ИИ. Мени је сасвим јасно да средства која имате на располагању вама не омогућавају да обавите тај посао. Уколико је то случај, ви предајте нови поднесак ради преиспитивања одлуке коју смо донели у јуну месецу. Господин Шешељ ће рећи шта он о томе мисли, ја ћу потврдити оно што сам рекао, а ви ћете се обратити Жалбеном већу како би оно обавило свој посао. Међутим, правични поступак захтева да оптужени има у свом поседу, како доказне предмете који га терете, тако и оне који су потенцијално ослобађајући. Међутим, ми констатујемо да постоји тих 207.000 страница. Дакле, или ми ви кажете да сте ви погледали ових 207.000 страница, да сте их ви проучили и да сте обелоданили господину Шешељу у складу са нашом одлуком од јуна месеца оне странице које потпадају под 68(и) римско И, онда више немамо никаквих потешкоћа, или ви тај посао нисте обавили, а онда то треба отворено и рећи.

Тужилац Кристин Дал: Ви постављате питање на које се не може дати одговор јер је протекло сувише времена. Потврде да су документи обелодањени, изрази за претраживање и сви напори уложени за обелодањивање, извели смо низ докумената у електронском облику који зависе од израза за претраживање који се користе. Није реч о томе да прегледамо документа страницу по страницу, ми то радимо у оквиру припреме за суђење. Када наиђемо на нешто што спада под правило 68(и) или римско И, ми то обелодањујемо оптуженом са одговарајућом назнаком. Није допуштено, према правилима, да се једноставно да гомила докумената, а да се при том не разазна да ли је тај материјал релевантан и ми не покушавамо то да учинимо.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Будимо јасни, госпођо. Ја сам некоћ радио то што ви радите данас, дакле, мени не можете причати приче. Посао који ви радите, ја га савршено добро познајем и желим знати да ли сте обавили следећи посао. С обзиром на рачунарске програме и у односу на ових 207.000 страница, јесте ли применили те програме на све ове документе како бисте прецизно идентификовали који документи потпадају под правило 68(и) И? Ако је то урађено у односу на тих 207.000 страница, тако ми то и реците. Документи који су достављени господину Шешељу су у том случају плод тога рада. Уколико пак то нисте урадили, то ми и реците – нисмо то у потпуности урадили, урадили смо само делимично или нисмо уопште ништа урадили.

Тужилац Кристин Дал: Ти задаци не могу створити, не могу успоставити групе докумената класифициране под тим категоријама. Ми не можемо наћи људе који ће погледати сваку поједину страницу. Ово је све старо, прошле су три године, не може се свака страница на тај начин прегледати. Претпоставка је да онај који гледа зна што тражи и да онда та особа може покренути потраживање и видети шта на тај критериј одговара. Ово је примењено у предмету Милошевић, а односи се на организације појединаца који су починили кривична дела. Затим имате, на пример, категорију докумената у односу на Пету војну област, територијална одбрана, цивилна заштита Хрватске, па ту се спомиње, на пример, капетан Драган, затим КОС, војно поморска област, Мартићева милиција, Српска добровољачка гарда, ВРС, „Бјели орлови“ и та-

ко даље. Дакле, по томе се тражило, по тим критеријима се тражило. Ја верујем, када бисмо ми поново кренули у то претраживање, да бисмо добили специфицираније групе докумената, али да би се сада ти ЦД-ови прегледали само са искључиво једном сврхом, а то је да се види под које потправило група докумената спада, то је неконзистентно са обавезама. Ово је у електронском облику. Ове ствари су застареле због напретка који је у технолошком смислу дошао. Обавезе обелодањивања, како их дефинира ово Вијеће, су да ми обелоданимо оно за што имамо сазнања на папиру, на српском и да ти материјали потпадају под правило 68. Није на нама да се сада враћамо и поново прегледавамо разне збирке које су дате господину Шешељу и да направимо разлику између докумената, односно да видимо да ли потпадају под једну или другу одредбу. Ја мислим да се ресурси Трибунала могу ставити у боље, мобилизирати у боље сврхе и да се мора једноставно успоставити равнотежа. Видети какве су обавезе, какви су захтеви, то погледа-ти све у светлу тренутачне оптужнице.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Имате право, постоји питање ресурса Трибунала. Међутим, исто тако постоји питање права одбране. Претпоставка је да постоје ослобађајући материјали у тој групи, скупини докумената. Наиме можемо помислити да су ту документи који указују на невиност. Нећемо се ваљда задовољити са изјавом, а то је велики посао, нисмо то успели обавити. То је неодрживо. Ви кажете да су ваши сурадници обавили тај посао. Оно у што се ја желим уверити је да унутар тих 207.000 докумената, односно да је тих 207.000 докумената неко видео. Дакле, неко је лансирао одговарајући програм, почео прегледавати документе и за неке је рекао – да, ове ћемо обелоданити. То је оно што мене брине. Ја бих хтио знати, хтио бих се уверити да је извршена одговарајућа контрола од стране тужиоца и да је тужилац сигуран да су сви документи који ће му послужити достављени и да су наведени. Ако добро схваћам, ви сте почели тај посао, међутим, тај посао није у потпуности завршен и тако даље. Ја се не могу задовољити са једном таквом ситуацијом. Ја желим бити сигуран да сви документи који потпадају под правило 68 И буду у поседу господина Шешеља. То је једини циљ који је у односу на ово мени на уму и ја се нећу задовољити објашњењима у смислу трошкова и ресурса.

Тужилац Кристин Дал: Ми се у потпуности слажемо да господин Шешељ мора имати све те документе. Међутим, процес прегледавања докумената и скупљања докумената укључује овај рад. Ми на редовитој основи то прегледавамо, са намером било да подржимо нашу тезу или да пронађемо ослобађајући материјал. Када пронађемо материјал који би се могао сматрати материјалом под правилом 68 И ми га обелоданимо. То је посебно. То је другачије од стварања, креирања збирке доказног материјала која ће бити заснована на електронском претраживању. Жалбено веће је у многим одлукама рекло да није исправно, да се не може тек тако предати једна огромна количина материјала, а да се не утврди релевантност, да се не направи разлика између тог материјала. Међутим, није разумно тражити, наравно, није разумно тражити од одбране да страницу по страницу прегледава тај материјал, а да нема заправо никакву идеју о томе зашто се то обелодањује. Ми смо то већ радили, на пример у случају Милошевић, споменула сам, организације које су биле укључене у почињење кривичних дела и тако даље, то је нешто што би могло интересирати господина Шешеља, међутим, нажалост, потврде за ове ЦД-ове не указују на то под које точно правило, под коју одредбу тај материјал потпада. То није исто, ово су две различите ствари. Једно је прикупљати материјал и достављати одбрани резултате који су добијени путем електронског претраживања. Постоји разлика између претраживања која раде људска бића и која раде неки програми. Постоје ту неки недостаци и тако даље. Ја не могу рећи да је међу овим резултатима које смо добили путем електронског облика сваки поједини документ прегледан од стране неког члана нашег тима. Међутим, то је нешто што није конзистентно са начином електронског претраживања докумената.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја вам прво указујем на основну контрадикторност у излагању заступника оптужбе. Заступник оптужбе сада каже, то је последње међу последњим изјавама, да не може сада тужилац да каже каква је природа докумената из 2004. године, јер тај тужилац није тада радио на томе. Али вас подсећам, на почетку расправе о овоме питању заступник оптужбе је тврдио да је тих 207.000 докумената мени испоручено по правилу 68 ИИ или (ии). Ја вас подсећам на то. То имате овде у транскрипту. Када сам ја интервенисао и указао на два месеца размака од мењања правила 68 до испоруке ових докумената, заступник оптужбе мења изјаву и прелази на сасвим супротну позицију. Он сада говори о својим проблемима, а раније је био категорички спреман да тврди да је то по правилу 68 ИИ. Потенцирам суштинску разлику између обелодањивања доказа и стављања на располагање збирке докумената за претраживање.

Мало пре је заступник оптужбе поменуо одређене категорије докумената који су за мене потенцијално ослобађајући. Сви су они за мене потенцијално ослобађајући. Документи о „Белим орловима“ су веома важни јер велики број муслиманских сведока у незнању говори о шешељевим „Белим орловима“, а суштинска теза моје одбране је да никада никакве везе нисам имао са тим „Белим орловима“. Затим, велики број сведока оптужбе мени приписује злочине Српске гарде Вука Драшковића. Суштинска теза моје одбране тамо где је деловала Српска гарда Вука Драшковића је да не може ниједан злочин бити везан за мене. Када је Бијељина била у саставу оптужнице, велики број сведока мени је приписивао Арканове и Маузерове злочине. У Зворнику ми приписују злочине „Жутих оса“. Због тога су сви материјали о Српској гарди, „Белим орловима“, аркановцима, „Жутим осама“ за мене потенцијално ослобађајући материјали и мене ни мало не чуди да има 207.000 страна потенцијално ослобађајућих докумената. У скоро свим другим предметима је било или толико или више од тога или незнатно мање. Али сада је Тужилаштво на мукама и ја разумем њихове муке, јер то сада све треба ставити на папир. Тужилаштво је у праву, раније су претресна већа благонаклоно гледала на њихово понашање у погледу обелодањивања докумената и то их је уљуљкало у пасивности. Мислили су да је то завршена ствар. Сада се испоставило да то никако није завршена ствар и да морају те потенцијално ослобађајуће документе испоручити на папиру. Није реч о неким документима у оквиру ових 207.000, него је свих 207.000 страна потенцијално ослобађајућих докумената, свих 207.000 страна. Ниједан ту нема документ, међу тим стотинама хиљада страна, који није за мене потенцијално ослобађајући, то ја тврдим. Јер онај ко је то радио у Тужилаштву није мени обелодањивао као доказе нешто што је једноставно могао да ми омогући да имам приступа да сам претражујем, него је он вршио селекцију према неком свом критеријуму по коме је процењивао да ли нешто може бити потенцијално ослобађајуће или не. Та селекција је извршена, резултат те селекције је 207.000 страна. Ја сада тражим тих 207.000 страна. То је суштина.

И ако ми дозволите, још бих имао неколико речи о проблему о коме смо говорили учи паузе, па да одједном то све кажем.

Ја први пут данас чујем да је 25. јуна Тужилаштво поднело захтев за промене оптужнице. Ја још нисам добио тај захтев. Очекујем да се то преведе на српски језик. Можда ћу и на то чекати око месец дана, као што чекам у погледу неких других докумената. Ја вас подсећам, господине судија, након што то добијем преведено на српски језик, да ја имам право приговора односно одговора на захтев за промену оптужнице. Онда Судско веће доноси одлуку о промени оптужнице. Па када судско веће донесе одлуку о промени оптужнице, онда Тужилаштво мени доставља подупирући материјал за ту нову измењену оптужницу. Па након што ми достави тај материјал, ја имам месец дана времена за приговор. Па када поднесем приговор, па ако ми се приговор одбије, имам право жалбе јер ће основна тачка приговора бити надлежност. Питање је може ли процес почети и у марту месецу следеће године у том случају. На то вам сада скрећем пажњу, да имате у виду када будете доносили одлуку да ли ћете им прихватити захтев за промену оптужнице или не.

Друго, ако се одобри промењена оптужница, онда ми се у том подупирућем материјалу мора предати комплетна другостепена пресуда из предмета Брђанин јер, како сам схватио према вашим речима, окосница измена у оптужници базира се на третману удруженог злочинског подухвата у другостепеној пресуди Брђанин. Ја то још никада нисам видео. Ја то морам видети пре него што поднесем приговор на оптужницу. Дакле, ово су маневри који још даље пролонгирају почетак суђења. Који је циљ тога, ја не знам. Ја могу да процењујем шта је циљ. Можда се неко нада да ће мандат Трибунала бити продужен па да моје суђење може трајати до 2020. године. Није то немогуће. Али ја знам да је руски амбасадор у Савету безбедности, господин Чуркин, службено изјавио да нема апсолутно никаквог аргумента да се продужи рад Трибунала и ја верујем да ће Русија остати при том ставу, а без сагласности Русије нема продужетка. И немојте очекивати да ће због тога што моје суђење није завршено рад Трибунала бити продужен. Нема ништа од тога. Моје право на суђење у разумном року одавно је погажено. Неповратно је погажено. Више се ничим не може исправити то гажење мог основног права. Ја се сада базирам на спречавању да ми се газе остала процесна права. Ниједно од мојих процесних права не дозвољавам да се прегазе. А чекаћу и до 2020. године да ми се процес заврши, ако ме здравље послужи. Имам ја стрпљења.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Добро, неколико ствари, госпођо Дал. Нешто минорно, можда не баш минорне природе али у односу на ово главно секундарне природе, али ипак важно. Господин Шешељ је управо рекао да није упознат са измењеном оптужницом. Претпостављам да је то зато што није још увек доступна на његовом језику. Надам се да ће је добити врло скоро.

Друго, измене оптужнице су последица правомоћне пресуде у предмету Брђанин. Према томе, требало би у најмању руку да на свом језику има преводе релевантних делова, оних делова који се односе на удружени злочиначки подухват, у најмању руку, кажем. Надам се да ту неће бити потешкоћа.

Са друге стране, саслушао сам вас и једне и друге и изненадило ме нешто што је рекао господин Шешељ, нешто у вези „Белих орлова“, „Жутих оса“ и аркановаца. Он нам је управо сада рекао, он тврди да не познаје те људе, да они нису били под његовом командом или под његовом власти, па мисли да, уколико постоје документи, а који улазе у ових 207.000 докумената, а тичу се ових појединаца, он их мора имати, јер што се њега тиче, то је ескупаторни материјал. Ето, то он каже. Ја не знам, а на тужиоцу је да види.

Ја разумем, госпођо Дал, ви нисте за то одговорни, ви сте само наследили људе који су на овоме радили, ви сте недавно дошли и ви сада све ово откривате. Међутим, када се подиже оптужница, када се о оптужници почиње расправљати у сврху извођења доказа и извршавања обавезе терета доказивања, тужилац претпоставља се да је упознат са свим документима. Да сам ја на вашем месту, ја бих се упознао са свих 207.000 докумената, ја се не бих изложио ризику а да особно нисам видео те документе. Ја знам да се овде воде поступци са стотинама тисућа, ако не и милијунима страница, али тужилац, за веровати је, познаје документе и треба извршити одговарајућу тријажу докумената. Исто тако претпоставља се да је одбрана упозната и са оним што иде на терет и са ослобађајућим материјалом. Нећемо данас решавати то питање, али скрећем вам пажњу на чињеницу да је оптужени управо рекао да унутар ових 207.000 докумената има докумената који спомињу наведене групе, односно појединце и које он жели имати у свом поседу, јер би то могло можда ићи у прилог његове одбране. То је суштински проблем.

Јасно је да у септембру, када је та таблица у формату ЦД-а достављена, али која је требала бити достављена прије 28. јануара 2004. године, сва та питања нису била спомињана. Међутим, те ствари, ти проблеми се појављују сада. То је нешто о чему требате размислити, а ја сам ћу видети што ја на мом нивоу могу учинити. Међутим, ево управо сам идентифицирао један проблем који би могао утицати негативно на почетак суђења. Имате реч.

Тужилац Кристин Дал: Хвала господину Шешељу на идентифицирању оних области које он сматра екскулпаторним и ми ћемо покренути претрагу како би тај материјал и идентифицирали. То је свакако информација која је од велике помоћи, која ће нам помоћи да извршимо своје обавезе.

Што се тиче кашњења у вези са захтевом господина Шешеља да се сам брани, ми не сматрамо да је то било неправично. Напротив, мислим да је управо тиме дат и смисао праву на самозаступање, на самоодбрану.

Што се тиче Брђанина, ми спремамо листу извора, правних извора, која ће садржавати све оно што ми сматрамо релевантним, а које би можда могло бити од помоћи код превода релевантних правних извора, правних докумената који ће олакшати одбрану, односно припрему одбране. Када ми то наводимо, на пример пред Жалбеним већем, ми исти тај списак правних извора достављамо, па смо мислили да би било од помоћи и исправно да и господин Шешељ има те материјале.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Врло кратко, јер данас поподне ја имам друго суђење. Господине Шешељ, тужилац је поднео претпретресни поднесак који за сада носи печат „поверљиво“, а који има одређени број страница. Ја, наравно, нећу сада говорити о садржају претпретресног поднеска, међутим, оно што вам морам рећи је следеће. Када се подноси такав један поднесак, имате право на одговор. Можете то право искористити али и не морате. Претпретресни поднесак је на неки начин разрађена оптужница, детаљизирана оптужница. Дакле, целокупна аргументација теза тужиоца је садржана у том претпретресном поднеску. Ја сам га летимично погледао и на темељу тога мислим да могу рећи да имате ту један материјал који ће вам омогућити да одговорите на наводе. Али тај рад је на вама, тај посао је на вама ако имате намеру уопште то урадити. Наиме, до сада то није урађено. Овај претпретресни поднесак има тачно 74 странице и исто тако имам одређени број фуснота, 599. Ви ћете, наравно, то добити на вашем језику. Када га будете прочитали и проучили, имате могућност на исти одговорити. Ваш одговор је на неки начин заправо ваша одбрана, која ће бити изнесена у једном таквом претпретресном поднеску.

Ја вас позивам да прочитате овај документ, да га проучите. Наравно, уз резерву, морам рећи, евентуалних одлука које ће уследити након подношења нове оптужнице. Ако дође до промена, измена оптужнице, онда је то друго. То је други проблем. Међутим, ево сада како ствари стоје, ми имамо пред собом један документ који је заснован на оптужници, а који вама може омогућити да припремите, односно да припремате на један користан начин своју одбрану, јер документ демонстрира у детаље тезу Тужилаштва. Ето, ако можете одговорити на овај претпретресни поднесак, ја вас позивам да то учините, ако не, одговорите како хоћете. Одлука је ваша. Изволите.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја ћу сигурно одговорити на претпретресни поднесак на истом броју страна колико је употребило Тужилаштво. Ја мислим да је то моје право и да ћете ми толико и одобрити.

Друго, ви сада знате у каквим се ја проблемима налазим. Ја чекам сваки дан да ми дође одлука, можда већ и данас, којом сте ми одобрили право да поднесем приговор на редуковану измењену модификовану оптужницу. Та је одлука донесена, то сте ме обавестили на прошлој статусној конференцији, а још ми није достављена. Имам право у року од месец дана да поднесем приговор на ту оптужницу и ја ћу то урадити. Онда ми долази претпретресни поднесак Тужилаштва рађен по тој оптужници. Ја ћу и на њега одговорити, мислим да сте ми и ту дали рок од месец дана. И на то ћу одговорити. А онда ако донесете одлуку да се прихвати нова промењена оптужница, онда и на њу подносим и приговор, па мора нови претпретресни поднесак Тужилаштва, па онда имам право да одговорим и тај нови претпретресни поднесак Тужила-

штва. Ми све практично почињемо из почетка. Ја ни од једног свог процесног права нећу одустати, али само вам скрећем пажњу да се обнављају сва моја процесна права са овом новом оптужницом и да ће то захтевати огромно време и огроман ангажман. Ја се ангажмана не бојим, али о времену ћете морати да размислите, Дакле, не бежим од те нове измењене оптужнице, ја јој се начелно сада и не супротстављам унапред док не видим о чему се ради. Имаћу прво одговор на захтев Тужилаштва, па приговор на ту оптужницу.

Што се тиче овог садашњег приговора који моји правни саветници већ спремају за постојећу оптужницу, он ће се базирати на две суштинске ствари. На оспоравању говора мржње као облика извршења кривичног дела, и на оспоравању начина и избора делова оптужнице који су били редуковани, одстрањени. Ја сам вас већ обавестио да ћемо ми инсистирати да се уместо оних одстрањених делова Западне Славоније, Брчког, Бијељине, Шамца и тако даље елиминира Војводина јер је у том случају најочигледније да овај суд не може бити надлежан јер нема никаквог нексуса са оружаним сукобом, по питању збивања у Војводини и није било никаквог напада, ни распрострањеног, ни систематског на цивилно становништво. Ту и посебан елаборат спремамо, чланови мог стручног тима су добили задатак да то ураде и тај ћемо вам елаборат приложити уз приговор, па ако будете хтели да га размотрите ви га размотрите, ако сматрате да је то превише материјала, ви га једноставно одбаците. Али ми ћемо се потрудити да у том допунском елаборату укажемо на све доказе који поткрепљују нашу тезу да проблеми који су се евентуално дешавали у Војводини не могу никако бити предмет оптужнице нити је овај међународни суд за то надлежан. Нити је било оружаног сукоба, нити је било систематског и распрострањеног напада на цивилно становништво. Уопште напада на цивилно становништво није било. Било је међунационалних инцидената, спорадичних, из различитих разлога и тако даље, али то ћете све видети из тог нашег елабората. Основна теза моје одбране је да није адекватно циљевима скраћења оптужнице на којима је инсистирало судско веће извршено то скраћење. То је, дакле, друга тачка приговора, која се тиче самог скраћења, а прва тачка приговора се тиче онога у чему сам био спречен да поднесем приговор, а то је након што је Тужилаштво убацило нови облик извршења кривичног дела, извршење говором мржње.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду. Само нешто да прецизирамо. Ја ћу, наравно, са занимањем прочитати оно што ви имате да напишете о Војводини. Што се мене тиче, ја никада нећу одбацити било какав писмени поднесак уколико се односи на права одбране, на правично суђење и на равноправност страна. Међутим, уколико ви прекорачите број речи који је предвиђен одговарајућим упутствима, поступите онако како поступају ваше колеге. Дакле, напишите један уводни пасус у којем кажете да долази до одступања и тражите дозволу за њега, и што се мене тиче ја никада нећу одбацити један такав документ само због броја страница. Правда треба да буде остварена, а то може да се учини само уколико се узму у обзир аргументи обе стране. Ето шта сам желео да вам кажем о том питању.

Пошто је реч о статусној конференцији, ја сам у обавези да вас питам да ли је са здравствене тачке гледишта све у реду.

Проф. др Војислав Шешељ: Немам никаквих проблема.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду. Што се тиче потешкоћа у вези са притвором, да ли су услови притвора задовољавајући, имате ли неких приговора или захтева?

Проф. др Војислав Шешељ: ... приговора на услове притвора, један захтев. Могао бих вас обавестити само да Секретаријат већ скоро пет година неке дискриминаторне мере примењује према мени. Ја сам једини притвореник који нема право да позове у посету своје пријатеље. Мени у посету долазе само чланови најближе породице и у посету ми долазе два овлашћена представника Српске радикалне странке и моји правни саветници са кејс менауером. Сви

други притвореници имају право у посету да позову и своје пријатеље. Многима дефилију пријатељи кроз просторије за посете. Мени то није било омогућено јер је Секретаријат сваки пут то забрањивао под изговором да је реч о члановима Српске радикалне странке, а ја већ имам овлашћене представнике странке који ме посећују у том својству. Знате, сви моји блиски пријатељи су чланови Српске радикалне странке и скоро сви су и народни посланици Српске радикалне странке. То је круг људи са којима се ја дружим и са којима имам пријатељске односе. И сада, моји пријатељи се дисквалификују као људи који би могли да ме посете само због тога што су чланови Српске радикалне странке. Пет година траје такво малтретирање.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Господине Шешељ, у потпуности ми је био непознат овај проблем. Управо сам га сада открио – чињеница да сте спречени да се виђате са пријатељима који су истовремено и чланови радикалне странке. Да ли постоји нека одлука која је донета у том погледу и образложена?

Проф. др Војислав Шешељ: ... у случају мог захтева да ме посети Игор Бечић из Врбаса, то је једно место у унутрашњости Србије. Секретаријат је то одбио под изговором да је он народни посланик Српске радикалне странке, а онда сам се жалио председнику суда и председник суда је одбацио моју жалбу. То вам је један конкретан пример. Било је још неколико примера.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Чујте, упутите захтев Претресном већу, упутите мени захтев, један поднесак у којем бисте објаснили због чега ово лице не може да добије приступ вама, какве су пријатељске везе које постоје између вас, у каквом се положају налазе други оптужени, којима долазе пријатељи у посету. Нема никаквог разлога да према вама постоји дискриминација. Ја сам управо сазнао за ову ситуацију. По мом мишљењу, то што неко припада некој политичкој партији не значи да не може да дође у посету оптуженом. Дакле, упутите ми један поднесак и ја ћу донети одлуку о овом питању.

Госпођо Дал, треба ли да размотримо неке друге теме, јер је неопходно да завршимо ово рочиште?

Тужилац Кристин Дал: Да, часни суде, хвала. Имала бих да поставим неколико питања у вези са утврђивањем почетка суђења. Нама је неопходно да се утврди тачно датум суђења, како из безбедносних разлога, тако и из логистичких разлога. Вама је јасно да постоје бројне потешкоће када је реч о довођењу међународних сведока и одговарајућим припремама за њихово сведочење као и о обелодањивању које је неопходно да помогне одбрани у њеној припреми. Дакле, пре свега важно нам је да се чврсто утврди датум почетка суђења. Наравно, с обзиром на све о чему је било речи данас, можда такво утврђивање датума није сасвим изводљиво. Међутим, како би се припремио редослед сведока и проценило време њиховог исказа, ја бих била веома захвална уколико би Претресно веће могло количински да изрази шта значи заседање три дана недељно. Значи, оно што је мени неопходно ради планирања јесте да знам колики број сати подразумева заседање три пута недељно, како бих могла да предвидим један реалистичан редослед сведока, с обзиром на облик њиховог исказа и када имамо у виду релевантност њиховог исказа као и груписање доказних предмета у складу са извођењем доказа.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Сместа ћу вам одговорити. То је разлог због којег сам тражио да ми ви дате свој радни распоред онако како га ви замишљате. Дакле, слободно можете да поставите максималистичке захтеве. Ви ми дајте свој распоред, предвидите трајање исказа сваког сведока и тако даље, ја ћу онда то упоредити са списком 65 тер, покушаћу да одмерим какав је интерес и у зависности од тога ћу утврдити одређени број сати. Међутим, да би то било могуће, неопходно је да ми ви доставите најпре свој радни распоред. Намеравате ли да доведете 50 сведока, 60 сведока ја о томе ништа не знам. Само ви то знате.

Тужилац Кристин Дал: Часни суде, ја бих упутила Претресно веће на наш списак 65 тер. Ту постоји процена трајања исказа, а такође се наводи и облик исказа на којем се заснива ова процена.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Госпођо Дал, ја имам већ четири године искуства на овом суду, ја морам да вам кажем да су те процене по списку 65 тер увек веома оптимистичке. Тужилаштво наведе велики број сведока у списку 65 тер, али их не доведе увек. Дакле, оно што очекујем, а уздам се у вас да ћете ви у свом раду бити искрени и да ћете нам доставити један радни распоред у којем ће заиста бити наведени они сведоци које намеравате да доведете. На основу тога можемо да разаберемо шта нам предстоји. Јер као што сам вам претходни пут објаснио, уколико је првобитно предвиђено десет сведока да сведочи о једној општини, ви можете да одаберете да два сведоче вива воце, два-три по правилу 92 тер и неколико по правилу 92 бис. Међутим, најпре је неопходно да на изванредан начин утврдите ко су вам сведоци вива воце. Онда сведоци 92 тер. Дакле, то је посао који треба обавити у овој фази на основу тога рећи ћете ми треба ми 200 сати, 300 сати, колико год ви процените. На основу тога реаговаће и одбрана рећи ће 200 сати је превише или није превише. И најзад, на основу свих ових аргумената Претресно веће доноси одлуку.

Тужилац Кристин Дал: Неопходна ми је једна информација да бих могла да сачиним овај распоред са проценама. Дакле, моје питање гласи колико сати ће конкретне дана трајати искази сведока. То би ми омогућило да знам колико траје, колико заправо се сати заседа дневно и колико се сати заседа недељно.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Одлучено је да ће се заседати три пута недељно, дакле, уторком, средом и четвртком. Заседа се четири и по сата, заправо четири сата ефикасно. То значи да имате недељно 12 сати на располагању. Али наравно, пошто од тих 12 сати најмање пола отпадне на унакрсно испитивање, ви ћете ефикасно моћи да употребите шест сати недељно, док ће шест сати припасти господину Шешељу. Ето. То је, дакле, број сати недељно. Што се мене тиче треба да помножимо шест пута са четири јер месечно имамо четири недеље, то значи 24 сата месечно, а у периоду од десет месеци то ће бити 240 сати. Међутим, десет месеци је превише то би био предути период јер би онда и господин Шешељ имао десет месеци, а предвиђено је да ово суђење траје две године. Значи, то није могуће. Уколико бисте ви можда то желели, идите на 120 сати, не знам какву сте бројку ви изнели или коју сте дали претходном Претресном већу, али у основи мислим да би кретање вашег времена требало да траје између 120 и 150 сати, а иста толика количина времена би припала и господину Шешељу. Идеално би било да 2008. година буде посвећена овом суђењу. Због тога сам рекао да ми месец новембар делује као добар датум.

Господин Шешељ је, међутим, скренуо пажњу на разноврзне потешкоће са његове тачке гледишта. То је оно што нам је он саопштио. Он верује да би март месец могао да буде прикладан датум. Међутим, све ово је неопходно преиспитати. Треба најпре да видимо шта ће бити са оптужницом, треба разрешити питање документације и тако даље. Међутим, ви бисте већ сада могли да рачунате на отприлике између 120 и 150 сати, господин Шешељ ће располагати истим временом и то би било то. Изволите, господине Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ: Ја сам само скрећем пажњу: колико год да је Савет Европе потпуно нерелевантна међународна организација када је реч о овом Трибуналу, Уједињене нације су итекако релевантна и Уједињене нације су одлуком Савета безбедности прописале да се сви првостепени поступци морају завршити до 31. децембра 2008. године и нема другачијег става ни другачије одлуке. Та је одлука на снази. Одлука Савета безбедности је одлука скоро у рангу одредбе Статута, јер и Статут као општи правни акт доноси Савет безбедности. Према томе, Тужилаштво би морало да има у виду то ограничење, и да према томе планира своје време и да узме у обзир време које је мени неопходно. Дакле, у тих годину дана морају сви докази и оптуж

жбе и одбране бити изнесени и пресуда да се донесе до 31. децембра. Тако сада правно стоје ствари. Не може се сада, под претпоставком да ће се то можда променити, правити другачији план. То не би било солидно правничко понашање.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, ја са своје стране примећујем да смо сви сагласни да треба да се заврши ово суђење пре 31. децембра 2008. године. Изволите, госпођо Дал.

Тужилац Кристин Дал: Ви сте на претходној статусној конференцији поменули да имате намеру да посетите Притворску јединицу идуће недеље. Ја се питам да ли су донете одредбе у вези са тим, јер бисмо ми желели да будемо присутни.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: Да, ја сам све то припремио. Припремио сам и одговарајући протокол. Међутим, шта је за мене циљ? За мене је циљ да одем у посету господину Шешељу на његовом радном месту, а то је она суседна ћелија, како бих својим очима установио да он располаже документацијом, полицама и тако даље. Међутим, пошто је очигледно документација још увек у припреми, ова посета не би била претерано сврсисходна у том смислу што ја не бих видео сву документацију коју Тужилаштво треба да преда оптуженом. Према томе, ово није претерано хитно, ја бих могао да одем у посету оптуженом и током месеца августа после судске паузе. Ето. Једноставно, ви ми скрећете пажњу на нешто ново, а то је да Тужилаштво жели да учествује у овој посети. Међутим, госпођо, ту се јавља извесна потешкоћа, а то је да Тужилаштво не може да има увид у систем одбране оптуженог. Јер, на основу тога којим редом оптужени поређа своје регистраторе, ви можете да имате увид у то како он планира своју одбрану. То је као када би господин Шешељ тражио да обиђе вашу канцеларију. Имате реч, господине Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ: Господине судијо, ја немам ништа против да и госпођа Дал дође и обиђе моје радне просторије. Будите уверени да ћу ја тако сложити своје регистраторе да она ништа неће схватити. Мени никаква опасност не прети од тога и немам ништа против да и она дође. Него, још те просторије нису завршене. Пробушен је зид између њих, стављене полице, почело је кречење и тако стоји, неизвесно је када ће бити завршено. Према томе, то је ваша иницијатива. Ја нисам тражио такву посету, ви сте желели и мени је драго што сте тако одлучили. Госпођа Дал ако дође такође, ја се томе нећу противити, биће ми задовољство да види те просторије. А ниједну моју тајну, будите сигурни, нису у стању да открију. Ја сам стари конспиративац из времена дисидентске борбе против комунистичког режима.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду, госпођо Дал, господин Шешељ нема никаквих приговора вашем присуству током посете. Шта ви на то кажете?

Тужилац Кристин Дал: Хвала вам.

Председавајући судија Жан Клод Антонети: У реду. Ето, као што сам већ рекао, поново ћемо се сусрести 17. августа. Примећујем да сте заиста дали све од себе да разрешите бројне потешкоће. Још увек сви проблеми нису решени, међутим, ја вам се захваљујем на духу у којем се одвијало ово рочиште, а ми ћемо се поново видети 17. августа. Хвала вам.

Устаните, молим.